

Міністерство освіти і науки України
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя
Факультет філології, історії та політико-юридичних наук

291 Міжнародні відносини, суспільні
комунікації та регіональні студії

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня «магістр»

**«Боротьба США і Китаю за вплив на країни Глобального Півдня в ХХІ
ст.»**

Студента другого курсу
(магістерського рівня),
Групи МВ Плаунова
Мирослава Олександровича

Науковий керівник:

Мицик Лариса Миколаївна,
кандидат історичних наук, доцент

Рецензенти:

Цирфа Юлія Анатоліївна,
кандидат політичних наук,
доцент, доцент кафедри
міжнародного регіонознавства
Навчально-наукового інституту
міжнародних відносин
Київського національного
університету імені Тараса
Шевченка

Бойко Олександр Дмитрович,
доктор політичних наук,
професор кафедри історії України
Ніжинського державного
університету імені Миколи
Гоголя

Допущено до захисту

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I: ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ТА КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ СУПЕРНИЦТВА США І КИТАЮ НА ГЛОБАЛЬНОМУ ПІВДНІ.....	10
1.1 Концепції впливу та сили в міжнародних відносинах та їх ефект на суперництво США і Китаю	10
1.2 Еволюція концепції Глобального Півдня: історичні, економічні та інтелектуальні основи.....	19
1.3 Теоретико-методологічні підходи до аналізу боротьби за вплив.....	25
Висновки до РОЗДІЛУ I	29
РОЗДІЛ II: СТРАТЕГІЧНІ ВИМІРИ БОРОТЬБИ США І КИТАЮ НА ГЛОБАЛЬНОМУ ПІВДНІ.....	31
2.1 Економічні інструменти впливу	31
2.2 Стратегії «м'якої сили»	41
2.3 Безпековий та військовий виміри суперництва.....	49
Висновки до РОЗДІЛУ II.....	57
РОЗДІЛ III: ВПЛИВ БОРОТЬБИ США І КИТАЮ НА ГЛОБАЛЬНИЙ ПІВДЕНЬ.....	59
3.1 Динаміка і наслідки зовнішнього впливу на країни Глобального Півдня .	59
3.2 Моделі розвитку для Глобального Півдня в умовах боротьби США і Китаю	66
3.3 Перспективи перерозподілу сил і нових альянсів на Глобальному Півдні під впливом боротьби США і Китаю	70
Висновки до РОЗДІЛУ III.....	80
ВИСНОВКИ.....	82
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ.....	85

ВСТУП

Актуальність. Боротьба за вплив між США та Китаєм на Глобальному Півдні є однією з найбільш актуальних і комплексних тем у сучасних міжнародних відносинах. Ця конкуренція виходить за рамки простих економічних чи політичних стратегій, торкаючись основ глобального управління та розподілу влади. Глобальний Південь став центром уваги великих держав завдяки своїм величезним природним ресурсам, швидко зростаючому населенню та стратегічному географічному розташуванню.

Тематика дослідження є також політично актуальною, оскільки висвітлює, як великі держави формують світовий порядок через взаємодію з регіонами, які не є домінуючими. Стратегії, які застосовують США та Китай, не лише визначають двосторонні та багатосторонні відносини, але й створюють підґрунтя для того, як країни долають такі виклики, як економічна залежність, питання суверенітету та регіональної інтеграції.

Актуальність цієї теми виходить за межі політики і має практичне застосування для політиків і дипломатів. У міру того, як країни Глобального Півдня утверджують свою самостійність, розуміння їхніх пріоритетів і зовнішнього тиску, з яким вони стикаються, стає все більш важливим. Ці знання можуть сприяти встановленню більш справедливих партнерських відносин, вирішенню спільних глобальних проблем, таких як зміна клімату, розвиток інфраструктури та подолання бідності, з повагою до місцевих умов та прагнень.

Для України ця тема має особливу актуальність. Починаючи з 2022 року, в умовах війни та загострення потреби у пошуку нових союзників і партнерів, Україна активізувала свою дипломатичну діяльність з країнами Глобального Півдня, зокрема з африканськими країнами. Такі зусилля є частиною ширшого дипломатичного фронту України, спрямованого на забезпечення підтримки в міжнародних організаціях, розбудову економічних зв'язків та протидію поширенню пропаганди і впливу росії у світі. Розуміння динаміки впливу на Глобальному Півдні дає Україні інструменти для більш ефективної співпраці, зміцнення своєї глобальної позиції та розбудови вигідних взаємовигідних

відносин у цих критично важливих регіонах. Окремо його результати можуть стати корисними для українських студентів, які вивчають специфіку регіону та роль глобальних акторів у сучасних міжнародних відносинах

Об'єктом дослідження є боротьба за вплив між США та Китаєм у країнах Глобального Півдня у XXI столітті.

Предметом дослідження є особливості застосування стратегічних інструментів США та Китаю в контексті боротьби за вплив у країнах Глобального Півдня.

Мета наукового дослідження полягає у здійсненні аналізу особливостей застосування стратегічних інструментів США та Китаю у боротьбі за вплив у країнах Глобального Півдня та виявленні їхнього впливу на міжнародну позицію цих країн.

Для досягнення поставленої мети було вирішено такі завдання:

- Дослідити концепції впливу та сили в міжнародних відносинах, визначити їх ключові елементи та роль у боротьбі між США та Китаєм.
- Проаналізувати історичні, економічні та інтелектуальні засади концепції Глобального Півдня.
- Розкрити теоретико-методологічні підходи до вивчення боротьби за вплив між США і Китаєм у країнах Глобального Півдня..
- Розкрити особливості стратегічного інструментарію США та Китаю, зокрема економічного, культурного, дипломатичного та безпекового, який використовується для посилення впливу на країни Глобального Півдня.
- Дослідити динаміку зовнішнього впливу США та Китаю на країни Глобального Півдня з урахуванням різних регіональних аспектів.
- Проаналізувати наслідки американсько-китайського суперництва для соціально-економічного розвитку країн Глобального Півдня.

- Оцінити перспективи формування нових моделей розвитку на Глобальному Півдні в умовах боротьби між США та Китаєм.
- Визначити можливі сценарії перерозподілу глобального впливу та формування нових геополітичних об'єднань на Глобальному Півдні.

Методи дослідження. Методологія дослідження ґрунтується на комплексному підході, який поєднує загальнонаукові та спеціальні методи для забезпечення системного вивчення боротьби США та Китаю за вплив на Глобальному Півдні. Загальнонаукові методи, такі як спостереження, узагальнення, аналіз і синтез, стали основою для структурування дослідження та інтерпретації його ключових висновків.

Метод теоретичного аналізу був застосований для вивчення наукових праць з міжнародних відносин та боротьби за вплив, що забезпечило міцну концептуальну та аналітичну базу. У дослідженні також використовувався контент-аналіз стратегічних документів і матеріалів ЗМІ, що дозволило виявити основні наративи та пріоритети, які комунікуються двома державами. На додаток до цього був використаний дискурс-аналіз для дослідження ідеологічних і культурних аспектів впливу, зокрема наративів, що стосуються Глобального Півдня в політичному та медійному контекстах.

Метод порівняльного аналізу відіграв центральну роль у зіставленні стратегій США та Китаю, особливо в таких сферах, як економічні ініціативи, інфраструктурні проекти та культурна дипломатія. Крім того, дослідження поєднувало кількісний та якісний аналіз для оцінки впливу цих стратегічних інструментів на соціально-економічний розвиток країн Глобального Півдня. Кількісні методи були зосереджені на обробці статистичних даних, включаючи обсяги торгівлі, інвестиційні потоки та регіональні економічні тенденції, в той час як якісні методи забезпечили більш глибоке розуміння контекстуальної динаміки.

Важливим компонентом методології був метод тематичних досліджень, який уможливив поглиблене вивчення конкретних регіональних прикладів,

включаючи Африку, Латинську Америку та Південно-Східну Азію. Цей метод сприяв вивченню локальних варіацій стратегій США і Китаю та їх сприйняття цільовими країнами. Крім того, в дослідженні використовувався системний аналіз, який запропонував цілісний погляд на взаємопов'язану природу політичних, економічних і безпекових вимірів впливу, підкреслюючи їхній спільний вплив на регіональну динаміку.

Методологічну основу дослідження становлять принципи системності, комплексності, міждисциплінарності та інтегративності, що дозволило синтезувати різноманітні аналітичні підходи.

Ступінь вивчення теми в спеціальній науковій літературі. Вже досить тривалий час у центрі уваги науковців перебувають процеси ідентифікації учасників глобальної боротьби за владу, зокрема в контексті боротьби між США та Китаєм та їх впливу на Глобальний Південь. Однією з актуальних і важливих тем сучасних міжнародних відносин є конкуренція за вплив між великими державами. Останнім часом в академічних дискусіях все частіше розглядають Глобальний Південь як критичну арену для геополітичних та економічних стратегій, підкреслюючи роль зовнішніх акторів у формуванні розвитку політичних систем. Ця конкуренція є не просто економічним чи політичним питанням, вона також нерозривно пов'язана з питаннями розподілу влади, та структурами глобального управління [39, 38, 76].

Боротьба між Сполученими Штатами та Китаєм стала однією з центральних тем досліджень, що аналізують міжнародні відносини у 21-му столітті. Такі вчені, як Бургуєте [39] та Аюсо [37], досліджували зростаючу взаємодію Китаю з Глобальним Півднем через інвестиції та економіку, в той час як інші, зокрема Кремер [77, 75], висвітлюють ширші геополітичні наслідки цих стратегій. Особлива увага приділяється ролі економічної допомоги та інфраструктурних проектів, які формують двосторонні відносини та місцеві політичні розклади [34, 30]. Стратегії США щодо країн Африки на південь від Сахари, викладені Бюро у справах Африки [5] та Білим домом [13], наголошують

на ініціативах у сфері управління, торгівлі та безпеки, спрямованих на протидію китайському впливу.

Незважаючи на численні дослідження, питання про те, як стратегії США та Китаю впливають на Глобальний Південь, залишається недостатньо вивченим з точки зору їхньої довгострокової ефективності та активності країн-реципієнтів. Такі вчені, як Барані [38], Чжао Хун [58] і Лалані [79] підкреслюють, що конкуренція відображає зсув у глобальній динаміці сили, тоді як інші, такі як Гарлік [42] і Корделл [70], стверджують, що вона кидає виклик основам ліберального міжнародного порядку. Це дослідження має на меті заповнити ці прогалини шляхом аналізу стратегій США та Китаю в ключових регіонах, механізмів, що застосовуються для посилення впливу, та реакції країн Глобального Півдня [35, 27].

Практичне значення результатів кваліфікаційної роботи. Результати наукового дослідження можуть бути основою для подальших наукових розвідок, присвячених аналізу стратегічних інструментів великих держав у боротьбі за вплив у країнах Глобального Півдня. Окрім цього, матеріали магістерської роботи можуть бути використані у навчальному процесі зі спеціальності «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії», зокрема для вивчення сучасної геополітики, міжнародної конкуренції та зовнішньої політики США і Китаю.

Наукова новизна роботи полягає в систематизації існуючої дослідницької бази щодо боротьби за вплив між США та Китаєм у країнах Глобального Півдня. Особлива увага приділена детальному вивченню малодосліджених стратегій, що використовуються обома країнами для посилення свого впливу. У роботі представлено комплексний аналіз економічних, культурних та безпекових інструментів впливу в контексті сучасної міжнародної взаємозалежності. Дослідження пропонує нові підходи до оцінки адаптивності Глобального Півдня до зовнішнього тиску та перспектив формування моделей розвитку в умовах конкуренції між великими державами.

Магістерське дослідження пройшло апробацію у форматі:

1. Участі у трьох міжнародних онлайн конференціях

- Всеукраїнській науковій онлайн-конференції "Система міжнародної безпеки: сучасні тенденції та виклики (до 75-річчя створення НАТО)" 25-25 квітня 2024 року
- Всеукраїнській студентській науковій конференції "Україна на ментальній карті Європи: Історичний досвід, сьогодення, перспективи." Дніпро. 2-3 травня 2024 року
- Конференція від Наукового Кола "Вернигора" Ягеллонський Університет. Краків. 17.10.2024

2. Наукових публікацій:

- Плаунов М. О. Порівняння американської та китайської стратегії допомоги у розвитку країн Глобального Півдня // Вісник студентського наукового товариства. — 2024. — № 31. с.80-84. URL: http://www.ndu.edu.ua/storage/styd_visnuk/visnuk_stud_tov_31_2024.pdf
- Плаунов М. О. Дипломатія боргової пастки - фінансова стратегія Китаю та її наслідки для глобального півдня. Система міжнародної безпеки: сучасні тенденції та виклики (до 75-річчя створення НАТО): збірник матеріалів Всеукраїнської наукової онлайн-конференції (25–26 квітня 2024 року). Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2024. с.145-151. URL: <http://lib.ndu.edu.ua/dspace/bitstream/123456789/3638/1/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%84%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D1%97%20%28%D0%9D%D0%90%D0%A2%D0%9E%29%202024%20%D1%80.%20-%20%D0%90%D0%BB%D1%8C%D0%BE%D0%BD%D0%B0%2>

[0%D0%91%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%BA%D0%BE%20%281%29.pdf](https://www.dnu.dp.ua/docs/ndc/2024/materiali_konferenc/15.pdf)

- Плаунов М. О. Культурна дипломатія як інструмент суперництва Китаю із Заходом: Порівняльний аналіз ефектів на Глобальному Півдні та в Україні. Україна на ментальній карті Європи: історичний досвід, сьогодення, перспективи: матеріали Всеукраїнської студентської наукової конференції, 2–3 травня 2024 р., м. Дніпро / А. Венгер (голова ред. кол.), О. Каковкіна (відп. ред.). Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2024. С. 153-155. URL: https://www.dnu.dp.ua/docs/ndc/2024/materiali_konferenc/15.pdf

Структура кваліфікаційної роботи складається зі вступу, трьох розділів, кожен з яких містить висновки, дев'яти підрозділів, загальних висновків та списку використаних джерел і літератури. У першому розділі розглядаються теоретико-концептуальні засади боротьби США та Китаю за вплив на Глобальному Півдні. У другому розділі аналізуються стратегічні інструменти, що використовуються обома державами. Третій розділ досліджує наслідки цього суперництва для Глобального Півдні. Вступ містить усі необхідні компоненти, а загальні висновки підсумовують основні результати дослідження.

РОЗДІЛ I: ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ТА КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ СУПЕРНИЦТВА США І КИТАЮ НА ГЛОБАЛЬНОМУ ПІВДНІ

1.1 Концепції впливу та сили в міжнародних відносинах та їх ефект на суперництво США і Китаю

Вивчення сили і впливу в міжнародних відносинах зазнало значних трансформацій протягом XX і XXI століть. Перші дослідники, що знаходилися під впливом світових воєн і глибоких ідеологічних розбіжностей епохи холодної війни, були схильні надавати перевагу матеріальним формам сили, зокрема, військовій могутності, а також промислового потенціалу, як визначальним чинникам, що формують місце держави в міжнародній системі.[57] У тогочасному світі здатність до демонстрації військової сили була основною формою впливу. Таким чином, вплив розглядався насамперед як примус і стримування.[78] Держави, які могли переконливо загрожувати іншим або захищати їх, вважалися впливовими, оскільки вони мали змогу і засоби змінити баланс сил як для супротивників, так і союзників.[72]

Проте, наприкінці холодної війни самі основи цих уявлень почали змінюватися. З розпадом біполярної системи і появою нових форм глобальної взаємозалежності поняття «сили» стало більш розмитим.[12, с. 12-13] До панівних аналітичних підходів увійшли невійськові фактори, як переваги в технологічному розвитку, динаміці економіки, структурах державних інституцій та інші. Вчені і політики, замість того, щоб зосереджуватись на військовій силі, почали вивчати більш складні форми впливу. У цьому середовищі набули поширення такі поняття, як «м'яка сила» [72], що підкреслюють шляхи, якими нематеріальна привабливість соціальної і політичної систем країни можуть приваблювати до наслідування або співпраці - таким чином поширюючи вплив без прямого примусу.

Паралельно зі зростанням глобалізації та цифрової революції з'явилися нові складнощі, які зробили традиційні оцінки «жорсткої сили» недостатніми. Інформаційні потоки, розгалужена діяльність транснаціональних корпорацій і розвиток глобальних ланцюгів постачання створили таку глибоку

взаємозалежність, що її важко узгодити з традиційними уявленнями про суперництво великих держав.[44] Нові структури впливу відображають більш мінливий і конкурентний ландшафт, в якому численні актори, в тому числі держави, недержавні організації і навіть особи, змагаються за формування норм та інституцій.[45, с. 31] У цьому сенсі влада стала більш релятивною і ситуативною, вона залежить від особистостей і очікувань тих, на кого вона поширюється, а також від технологічних та економічних умов, що змінюються.

В основі цієї трансформації лежить напруга між матеріальними та ідеологічними вимірами впливу. Матеріальні можливості, звичайно, залишаються вирішальними. Держави все ще вимірюють силу одна одної з точки зору ВВП, військових витрат і здатності контролювати важливі ресурси. Проте, щоб досягти реального впливу, ці матеріальні засади дедалі частіше потрібно використовувати у більш складні способи. У сучасному світі миттєвої комунікації та зростаючої уваги до питань політичної легітимності велика армія, позбавлена широкої дипломатичної підтримки, дедалі менше сприяє досягненню стратегічних цілей. Навіть для традиційних держав ефективність сьогодні визначається здатністю поєднувати жорсткі й м'які, матеріальні й символічні джерела впливу в цілісні стратегії.[77]

І США, і Китай використовують цілий спектр інструментів для здійснення свого впливу на міжнародній арені. У більшості випадків боротьба не обмежується військовою силою чи економічною міццю, а охоплює широкий спектр дій, спрямованих на зміцнення впливу через дипломатію, співпрацю та участь у глобальних процесах.[55, с. 7-9]

Саме ця складність робить сучасне суперництво між державами таким важливим. Перехід від світу, де домінувала жорстка сила, до світу багатовимірної взаємодії створив мінливе середовище.[77] Сила тепер існує в групах. Більше не є достатнім думати про держави, що накопичують потенціал вздовж однієї осі і називають це силою. Замість цього ми повинні уявити собі павутину взаємопов'язаних сфер впливу: військової, економічної, технологічної,

культурної, нормативної. Де важелі впливу в одній сфері впливають на важелі впливу в іншій і зазнають впливу від них.[45, с.10] Ця взаємозалежність змушує держави ставати майстрами в орієнтації численних систем, ефективно та гнучко адаптуватися до нових реалій. Суперництво між США і Китаєм, у широкому сенсі, є змаганням за здатність впливати та діяти найефективніше в умовах комплексних і нових конфігурацій сили.[20]

Міжнародний вплив не існує у вакуумі, і його не можна виміряти простим підрахунком військової техніки або ВВП держави. Вплив радше виникає в результаті взаємодії між різними акторами, кожен з яких знаходиться в різних історичних контекстах, стратегічних середовищах і культурних ландшафтах. Він є релятивним, тобто жоден актор не може впливати ізольовано - його вплив завжди здійснюється у взаємодії з іншими, які сприймають, інтерпретують і реагують на спроби переконання чи примусу.[78] Через цю релятивну якість розуміння впливу передбачає не лише опис ресурсів і можливостей, якими володіє держава, але й аналіз того, як ці ресурси застосовуються, як вони впливають на інші країни чи регіони та як проникають у їхні соціальні й політичні структури. Вплив - це не фіксоване явище, а динамічний, заснований на процесах феномен, про який постійно ведуться дискусії.[45]

Цей аспект взаємовідносин набуває ще більшого значення при аналізі суперництва між США і Китаєм на Глобальному Півдні. Держави Африки, Латинської Америки та Південно-Східної Азії, наприклад, не реагують механічно на зовнішні виклики і не поводяться ідентично за схожих обставин.[55, с. 17] Місцеві еліти та населення інтерпретують зовнішню активність під впливом історичних традицій, історичної спадщини, внутрішньої політики та сприйняття загроз. Вплив залежить від стратегічної комунікації намірів, довіри до влади, а також від здатності сторін, на які здійснюється вплив, вести переговори, аналізувати та вибірково приймати те, що пропонується.

Вплив, як багатогранне явище, рідко зводиться до одного інструменту з передбачуваним результатом. Держава може використовувати інструменти, такі

як фінансові інвестиції, медіа, дипломатичне лобіювання, освітні програми та кулуарні переговори, для досягнення своїх цілей. Кожен з цих каналів може посилювати або підривати інші. Наприклад, значні економічні інвестиції можуть мати більший ефект, якщо вони супроводжуються культурною дипломатією, яка сприяє зміцненню довіри та взаєморозуміння, або інформаційною роботою в ЗМІ, яка пояснює переваги партнерства. І навпаки, навіть щедre фінансування може втратити свою переконливість, якщо воно буде послаблене негативним сприйняттям, зумовленим історичними образами, територіальними суперечками, або невідповідністю між проголошуваними цінностями та поведінкою, що демонструється на практиці.[44, с. 14]

Ця багатогранність також означає, що вплив може швидко змінюватися з плином часу. Держава, яка колись мала сприятливу репутацію, може втратити її, якщо її політика стане непослідовною або якщо зміни в місцевій політиці вплинуть на готовність еліт до співпраці.[41] Так само новаторські стратегії співпраці, своєчасне реагування на кризи можуть несподівано посилити вплив.[45] Таким чином, у сучасній міжнародній системі вплив вимагає гнучкості, адаптивності та готовності враховувати моральні та ідеологічні уподобання різних спільнот. Те, що знаходить відгук у однієї аудиторії, може вимагати адаптації для іншої, а те, що є ефективним у певний момент, потребуватиме переосмислення зі зміною обставин.[72]

Крім того, аспект взаємовпливу спонукає аналітиків розглядати впливовість, здавалося б, менш значущих акторів. Уявлення про те, що вплив поширюється переважно від сильних до слабких держав, було послаблене спостереженням, що малі країни або країни, що розвиваються, часто відіграють визначальну роль у формуванні стратегій великих держав.[40, с. 49] Наприклад, дослідники, такі як Джозеф Най або Роберт Кеогейн, у своїх роботах звертали увагу на взаємозалежність і здатність менш потужних акторів впливати на міжнародну політику через асиметричну взаємодію.[45]

Взаємодія між матеріальними ресурсами та ідеологічними чинниками проявляється в тому, як держави відстоюють свої інтереси та формують альянси. Матеріальна перевага може забезпечити негайні переваги на полі бою або в переговорах про торгівлю. Але для того, щоб ці переваги були повністю ефективними, вони часто потребують підтримки у вигляді ідеологічної, нормативної або культурної складової. Державі, яка володіє переважною військовою силою, але не має переконливих меседжів чи спільних цінностей з потенційними партнерами, може бути важко зберегти довготривалий вплив.[44]

Ідеї та норми не лише зміцнюють або посилюють матеріальні можливості, вони також можуть трансформувати те, що в першу чергу вважається владою. Зрушення в міжнародних нормах, як зміна ставлення до колоніалізму, поява дискурсу про права людини або зростаюча роль екології - змінюють те, як держави вимірюють свої інтереси і сприймають легітимну поведінку.[78] Держави, які успішно артикулюють, втілюють або захищають певні принципи, можуть створити репутацію, що забезпечує довіру і моральний авторитет, дозволяючи їм здійснювати вплив, навіть якщо вони не мають найбільших армій або економік. У цьому сенсі ідеологічні чинники формують самі стандарти, за якими отримує оцінки влада.[77]

Більше того, ідеологічний вимір влади виходить за межі простої риторики. Норми і цінності набувають сили, коли вони забезпечують існування інститутів, законів і колективних уявлень держави. Міжнародні організації, що займаються захистом прав людини, допомагають визначати прийнятні практики, заохочувати їх дотримання і засуджувати за відхилення від них. Через ці канали ідеї вкорінюються в структуру міжнародного життя, керуючи стратегічними розрахунками держав, а іноді й змушуючи навіть найпотужніших у матеріальному плані акторів адаптувати свою політику. Поширення економічних доктрин, правових принципів або дипломатичних протоколів демонструє, як ідеологічна сила здатна впливати на поведінку держав незалежно від грубої сили чи економічних можливостей.[78]

Складність і плинність матеріально-ідеологічної взаємодії кидає виклик всім спрощеним наративам. Влада не є ані суто примусовою, ані винятково переконливою, скоріше, вона реалізується через процес пристосування та протистояння. Держави прагнуть збалансувати свої матеріальні ресурси з нематеріальними, розуміючи, що довгостроковий вплив ґрунтується на фундаменті довіри та легітимності. Успіх ініціатив, чи то дипломатичних домовленостей, чи то торговельних угод або безпекових союзів, часто залежить від їхньої здатності знаходити спільну мову з широко розповсюдженими поглядам, а не лише від того, чи витримають вони випробування на матеріальну доцільність.

Суперництво між США та Китаєм у двадцять першому столітті сформувалося поступово, беручи початок у змінах міжнародної системи, розвитку національних амбіцій та впливах, що визначають сучасний світовий порядок. Хоча впродовж десятиріччя після холодної війни США мали безпрецедентну перевагу, стрімке піднесення Китаю, зумовлене безпрецедентним економічним зростанням, неухильно руйнувало переваги гегемонії США[32, с. 2-3]. Результатом є середовище, в якому Сполучені Штати і Китай займають центральні, але конкуруючі позиції, і кожна з країн прагне формувати глобальні правила відповідно до своїх інтересів.

На початку 2000-х років Китай вже став важливим гравцем у глобальних виробничих і торговельних структурах, витіснивши традиційні держави як ключовий постачальник доступних товарів і поступово перейшовши до більш технологічно розвинених галузей промисловості.[23, с. 43-44] Ця економічна трансформація була не просто питанням показників зростання, вона представляла собою грандіозну зміну балансу сил і можливостей.[44] Сполучені Штати, які тривалий час почувалися комфортно в ролі головного нормотворця у сфері глобальної геоekonomіки, стикнулися з Китаєм, що швидко модернізується і прагне трансформувати свою економічну вагу в стратегічний вплив.[32] Спочатку багато американських політиків, включаючи Білла Клінтона та Джорджа Буша-молодшого, підтримували ідею, що інтеграція Китаю в

ліберальний міжнародний порядок сприятиме його економічній та політичній трансформації.[26] Зокрема, Клінтон під час дебатів щодо вступу Китаю до Світової організації торгівлі у 2000 році наголошував, що відкриття Китаю світовій економіці сприятиме не лише ринковим реформам, але й демократичним змінам.[24, с. 68] Подібних поглядів дотримувалися і такі впливові політики, як Генрі Кіссінджер та Збігнєв Бжезінський, які вбачали у співпраці з Китаєм спосіб інтеграції його в існуючий порядок.[16]

Однак траєкторія розвитку Китаю виявилася значно іншою, ніж передбачалося. Хоча він і приєднався до глобальних інституцій, як СОТ чи МВФ, і частково прийняв міжнародні норми, Китай водночас зберіг власну модель розвитку, яка поєднувала ринкові принципи з потужним державним управлінням і стратегічним плануванням.[28]

Таким чином, причини суперництва між США і Китаєм у XXI столітті полягають не лише в об'єктивних змінах у матеріальному потенціалі Китаю, а також у розумінні обох країн, що вони є серйозними довгостроковими конкурентами.[32] Для США піднесення Китаю є викликом баченню світового порядку, заснованого на союзах під проводом США, демократичних цінностях і практиках вільного ринку.[29] Зі свого боку, Китай сприймає американську перевагу як перешкоду для своєї стратегічної автономії а також здатності інтегрувати периферію, як Глобальний Південь, у сферу свого впливу. Ці протилежні інтереси не обов'язково прирікають двосторонні відносини на вічний конфлікт, але вони створюють середовище, в якому конкуренція набуває структурного характеру і стає наслідком архітектури глобальної системи.[55]

Одним з найяскравіших проявів цього суперництва є боротьба за стратегічну перевагу в Індо-Тихоокеанському регіоні, де і Сполучені Штати, і Китай мають життєво важливі економічні та безпекові інтереси.[20] США вже давно підтримують там мережу альянсів і партнерств з Японією, Південною Кореєю, Австралією, Філіппінами і, дедалі частіше, з Індією.[51] Експансивні морські претензії Китаю в Південно-Китайському морі, будівництво ним

штучних островів і військових об'єктів, а також його агресивна позиція щодо таких країн, як В'єтнам і Філіппіни, кидають виклик статус-кво, який історично гарантували США.[33] Морська сфера - це не просто територіальні суперечки, вона охоплює ширше питання про те, чи переважатимуть встановлені правила свободи судноплавства і міжнародного арбітражу, чи регіональний порядок схилитиметься до договірних, заснованих на силі домовленостей. [51, с. 206-209]

Тайвань виділяється як особливо чутлива і показова «гаряча точка». Для Пекіна Тайвань є основним інтересом, невід'ємним від його територіальної цілісності та національної ідентичності. Де-факто політична та економічна автономія острова, підкріплена неформальною, але суттєвою підтримкою США.[16] Для США Тайвань є критично важливим вузлом в системі оборони. Це також держава з демократичною системою, ключовий виробник напівпровідників і тест на надійність США у підтримці союзників і партнерів. Жодна з країн не прагне до прямої військової конфронтації через Тайвань, але обидві вважають острів стратегічно важливим. США діють для підтримки стабільності та запобігання насильницькому возз'єднанню, що могло б підірвати регіональну довіру до їхніх зобов'язань.[83] Тим часом Китай вдосконалює свій військовий потенціал і використовує економічні стимули для впливу на населення Тайваню.

В економічному плані відносини між США і Китаєм стали глибоко взаємозалежними, що робить їх повне роз'єднання витратним і важким завданням. Проте суперництво все ще пронизує торговельні суперечки і зусилля, спрямовані на забезпечення безпеки критично важливих ланцюгів постачання.[32] Сполучені Штати, за часів різних адміністрацій, висловлювали занепокоєння з приводу крадіжки інтелектуальної власності, примусової передачі технологій і того, що вони вважають несправедливою промисловою політикою, яка надає перевагу китайським фірмам.[46] Тим часом, просування Китаю у високотехнологічні сектори - від телекомунікацій 5G і штучного інтелекту до електромобілів і квантових обчислень - ставить під загрозу лідерство США в передових галузях.[58] Американська відповідь включає в себе

експортний контроль над чутливими технологіями, ретельну перевірку китайських інвестицій у стратегічні галузі та дипломатичні ініціативи з побудови альтернативних ланцюгів постачання з довіреними партнерами. [55]

Цей технологічний вимір суперництва поширюється на цифрову сферу та кіберпростір. США підтримують бачення вільного і безпечного інтернету, який сприяє інноваціям і поважає приватність і права людини. Китай виступає за державний контроль над інформаційними потоками і контентом. Багато країн, що розвиваються, стоять перед вибором - між технологіями, що підтримуються США, і китайськими цифровими екосистемами. Ці рішення впливатимуть на те, як суспільства спілкуються, ведуть бізнес і беруть участь у політичному житті, потенційно формуючи глобальну інформаційну архітектуру на десятиліття вперед. [26]

Окрім безпеки та економіки, американсько-китайське суперництво також зачіпає питання ідеології та цінностей. Сполучені Штати часто формулюють своє лідерство в термінах демократії, прав людини і дотримання норм світового порядку. Китайська модель управління, що наголошує на зростанні під керівництвом держави, є протилежним шаблоном. [21]

Тим не менш, було б надмірним спрощенням представляти американсько-китайське суперництво як жорстку дихотомію або неминуче зіткнення цивілізацій. І Сполучені Штати, і Китай залежать від глобальної стабільності для свого економічного добробуту. Обидві країни є членами ключових міжнародних інституцій і час від часу співпрацюють у вирішенні транснаціональних проблем, таких як зміна клімату чи боротьба з піратством. Існують історичні прецеденти - від переговорів епохи розрядки до встановлення дипломатичних зв'язків наприкінці 1970-х років - які показують, що обидві країни можуть знайти спільну мову, коли їхні інтереси перетинаються. Різниця сьогодні полягає в тому, що суперництво є більш глибоко вкоріненим, більш масштабним і розгортається в той час коли міжнародні питання вимагають глобально скоординованих рішень.[49]

Отже, американсько-китайське суперництво у двадцять першому столітті є результатом поєднання структурних змін, економічних перетворень, нормативних розбіжностей та оспорюваних регіональних порядків. Його широта і глибина відрізняють його від минулих змагань між великими державами. На відміну від холодної війни, яка розгорталася навколо ідеологічно поляризованих блоків, американсько-китайська боротьба розгортається у набагато більш взаємозалежному світі.

1.2 Еволюція концепції Глобального Півдня: історичні, економічні та інтелектуальні основи

Термін «Глобальний Південь» має складне і неоднозначне походження, що відображає перетин історичних, економічних та інтелектуальних процесів, які сформували сучасний світ. Хоча його використання як окремої концептуальної категорії можна простежити до середини 20-го століття, зокрема, до робіт французького демографа та економіста Альфреда Сові, який запровадив розрізнення між «Глобальною Північчю» та «Глобальним Півднем», його інтелектуальне коріння простягається далеко за межі цього першого вживання.[47] Концепція Сові була розроблена для того, щоб відобразити економічні та політичні розбіжності, які стали очевидними після Другої світової війни та на ранніх етапах деколонізації. Проте історія Глобального Півдня не обмежується лише створенням цього терміну чи його узагальненим визначенням. Вона є результатом століть колоніалізму, експансії та боротьби за політичне й економічне самовизначення.[43]

Історично витоки Глобального Півдня як концепції тісно переплітаються зі структурами колоніалізму. В епоху експансії європейських держав великі території в Африці, Азії та Латинській Америці були інтегровані в глобальну економічну систему, засновану на експлуатації ресурсів і робочої сили.[52, с. 868] Ці регіони, які зараз складають більшу частину того, що називають Глобальним Півднем, були систематично підпорядковані промисловим і комерційним інтересам колоніальних держав. Багатство, отримане від цієї експлуатації, сприяло піднесенню індустріального світу, в той час як

колонізовані території залишилися зі слабо розвиненою економікою. Це історичне підґрунтя є ключовим для розуміння того, чому термін «Глобальний Південь» продовжує використовуватись для аналізу сучасних міжнародних відносин.[47]

В епоху після Другої світової війни геополітичний ландшафт почав кардинально змінюватися. Деколонізація та утворення нових незалежних держав в Азії та Африці спричинили виникнення нового терміну для позначення цих країн. Термін «Третій світ», популяризований французьким демографом і соціологом Альфредом Сові у 1950-х роках, відображав політичну та економічну незалежність цих держав від капіталістичного Заходу та соціалістичного Сходу.[47] Цей термін, спочатку використовувався для позначення становища цих нових деколонізованих країн у глобальній системі, де домінувало біполярне суперництво часів Холодної війни. Бандунгська конференція 1955 року і подальше створення Руху неприєднання стали ключовими моментами в цьому процесі, коли провідні лідери з усього деколонізованого світу зібралися разом, щоб виступити за новий світовий порядок, в якому пріоритетами були б суверенітет, справедливість і солідарність.[52]

Коли наприкінці 20-го століття термін «Третій світ» почав втрачати свою актуальність і зазнавати критики через принизливі конотації та надмірне спрощення, термін «Глобальний Південь» став використовуватися як краща альтернатива. Цей термін активно популяризували дослідники розвитку, такі як Аріф Дірлік, а також представники міжнародних організацій, включаючи ООН, які прагнули підкреслити економічну, політичну та культурну індивідуальність країн, що не належать до "Глобального Півночі".[40] Цей перехід був не просто семантичним, він відобразив більш глибоку взаємодію зі структурними чинниками, які продовжували формувати глобальну нерівність. Теорія залежності, яка набула популярності в 1960-х і 1970-х роках завдяки роботам таких вчених, як Рауль Пребіш, Андре Гундер Франк і Самір Амін, забезпечила міцне інтелектуальне підґрунтя для концепції Глобального Півдня. Ці теоретики стверджували, що глобальна економічна система за своєю суттю є

експлуаторською, а багатство непропорційно переміщується від периферії до центру. Цей структурний дисбаланс, закорінений у колоніальній історії, призвів до того, що країни Глобального Півдня залишалися залежними від Глобальної Півночі в питаннях доступу до ринків технологій.[43]

Інтелектуальне коріння Глобального Півдня ще більше збагатилося завдяки постколоніальним дослідженням, які з'явилися у другій половині 20-го століття як критична відповідь на тривалі наслідки колоніалізму.[40] Такі вчені, як Франц Фанон, Едвард Саїд та Гаятрі Співак, досліджували культурні та епістемологічні аспекти глобальної динаміки влади, показуючи, як спадщина колоніалізму продовжує впливати на ідентичності та способи формування знань у колишніх колонізованих регіонах. У своїх роботах, таких як «Гнані та голодні» Франца Фанона, «Орієнталізм» Едварда Саїда та «Можуть підлеглі говорити?» Гаятрі Співак, вони підкреслювали, що Глобальний Південь був не просто пасивною жертвою глобальних структур, але й активним місцем опору та інновацій.[43] Ця перспектива мала вирішальне значення для формування уявлення про Глобальний Південь як про динамічне і різноманітне утворення, а не як про монолітну чи статичну категорію.

Крім того, Глобальний Південь є місцем політичної солідарності та колективних дій. У 20-му столітті країни Глобального Півдня доклали чимало зусиль, щоб кинути виклик домінуванню Глобальної Півночі в міжнародних інституціях і виступити за більш справедливу глобальну систему. Такі ініціативи, як Група 77, концепція Нового міжнародного економічного порядку та Конференція ООН, демонструють прагнення країн Глобального Півдня до більш справедливого перерозподілу влади та ресурсів у світовій системі. Ці зусилля базувалися на визнанні того, що економічні та політичні виклики, з якими стикаються країни Глобального Півдня, є не просто індивідуальними чи ізольованими, а системними та взаємопов'язаними.[63]

Хоча термін «Глобальний Південь» значно еволюціонував з моменту його появи, його незмінна актуальність полягає в його здатності охоплювати

історичні та структурні виміри глобальної нерівності. Він слугує як описовою, так і аналітичною категорією, пропонуючи рамки для розуміння того, як спадщина колоніалізму та динаміка глобальної економіки формують сучасний світ. У той же час, Глобальний Південь не є фіксованою чи беззаперечною концепцією. Його постійно переосмислюють та реінтерпретують науковці відображаючи різноманітні та мінливі реалії регіонів, які він охоплює.[47]

Епоха після закінчення холодної війни ознаменувалася серйозними змінами у світовому порядку: розпадом Радянського Союзу, піднесенням Сполучених Штатів як домінуючої наддержави та поступовим становленням багатополлярності. Для Глобального Півдня цей період став водночас і можливістю, і викликом. Зі зникненням біполярної структури, яка визначала холодну війну, країни Глобального Півдня отримали нові можливості для самореалізації, але водночас зіткнулися з викликами, зумовленими зміною глобальної динаміки сили.[61]

Під час холодної війни багато країн Азії, Африки та Латинської Америки опинилися втягнутими в геополітичну конкуренцію між двома наддержавами. Приєднання до Західного чи Східного блоку часто було зумовлене стратегічними міркуваннями, а не ідеологічними, а наддержави надавали допомогу та політичну підтримку в обмін на вплив. Завершення цієї епохи, однак, не призвело до створення глобальної системи, що характеризувалась би миром і рівністю. З'явилися нові виклики.[40]

Безпосередньо після закінчення холодної війни Сполучені Штати стали одноосібним лідером, який володів потужною економічною, військовою та культурною силою, що не мала собі рівних. Однополярний період 1990-х років відзначався домінуванням Сполучених Штатів, які просували ліберальну демократію, вільноринковий капіталізм і роль міжнародних інституцій як основи глобального порядку. У цей період відбувалося просування програм структурної перебудови та неоліберальної економічної політики на Глобальному Півдні за сприяння таких інституцій, як МВФ та Світовий банк. Ця політика, яка часто

розглядалася як передумова економічного розвитку, мала глибокі наслідки для соціально-економічних траєкторій країн Глобального Півдня.

У 21 столітті однополярне лідерство Сполучених Штатів почало слабшати. Швидке економічне зростання таких країн, як Китай, кинуло виклик поняттю єдиного полюса світу. Перехід до багатополярності створив нову динаміку в міжнародних відносинах, а Глобальний Південь став ареною конкуренції між усталеними державами та новими геополітичними гравцями. На відміну від жорстких альянсів часів холодної війни, постбіполярна епоха характеризується мінливою і складною павутиною відносин, де країни Глобального Півдня намагаються зорієнтуватися між конкуруючими силами.[15]

Нова епоха, попри всі трансформації, не усунула структурної нерівності, що історично формувала глобальну систему. Спадщина колоніального минулого й досі впливає на становище країн Глобального Півдня. Ця нерівність стала важливим фактором у зростаючому суперництві між великими державами, створюючи водночас нові виклики та можливості для країн, які прагнуть утвердитися в сучасному світі.[15]

Стратегічне значення Глобального Півдня для таких великих держав, як США і Китай, є багаторівневим і ґрунтується на конкретних статистичних даних і прогнозах, а не на абстрактних уявленнях про потенціал регіону. Природні ресурси відіграють ключову роль у забезпеченні промислового та енергетичного секторів світу. За даними ООН, на Африку припадає близько 30% світових запасів корисних копалин, у тому числі значна кількість кобальту і марганцю, необхідних для виробництва акумуляторів. Латинська Америка, на яку припадає близько 40% світового виробництва міді і яка є важливим регіоном для видобутку нафти в таких країнах, як Венесуела і Бразилія, залишається критично важливою для світових енергетичних і сировинних ринків.[52]

Південно-Східна Азія, що з'єднує Індійський і Тихий океани, контролює одні з найбільш завантажених судноплавних шляхів на Землі, через який щорічно проходить приблизно третина світової морської торгівлі. Ці ресурси і

транзитні шляхи є не просто абстрактними стратегічними активами, вони формують основу сучасного світового виробництва.[61]

Демографічні показники додають ще один переконливий вимір. Згідно з прогнозами ООН, населення Африки на південь від Сахари, яке зараз становить близько 1,2 мільярда, до 2050 року подвоїться і перевищить 2,5 мільярда. Середній вік населення цих країн часто не перевищує 20 років, тому ці суспільства є потужним джерелом майбутньої робочої сили та споживачів. Очікується, що Азія, де вже проживає більше половини населення світу, продовжить зростати в ключових регіонах, зберігаючи своє значення як масивного споживчого ринку і ринку праці. Латинська Америка, хоча й має повільне зростання населення, все ще представляє регіон зі значним людським капіталом і зростаючим середнім класом. На Глобальному Півдні загалом проживає близько 85% населення світу.[63]

Політичні важелі ще більше підкреслюють стратегічне значення Глобального Півдня. Країни Африки, Латинської Америки та Азії разом мають більшість голосів у Генеральній Асамблеї ООН, а їхні регіональні організації, такі як Африканський Союз, АСЕАН і МЕРКОСУР, відіграють дедалі важливішу роль на міжнародних форумах, присвячених таким ключовим питанням, як боротьба зі змінами клімату, регулювання цифрових технологій і забезпечення глобальної продовольчої безпеки. Ця чисельна перевага в поєднанні зі зростаючою економічною силою дозволяє країнам Глобального Півдня мати великий потенціал для майбутнього. [41]

Конкуренція за вплив на Глобальному Півдні все більше зосереджується навколо моделей розвитку. Поєднання ресурсів, демографічних показників та політичних важелів робить Глобальний Південь динамічним утворенням, яке продовжує відігравати важливу роль у розподілі глобального впливу. Країни цього регіону активно шукають нових партнерів і випробовують різні політичні підходи, щоб адаптуватися до сучасних викликів.[36]

Для Сполучених Штатів і Китаю ігнорувати значення цих зрушень було б стратегічною помилкою. Їх суперництво вимагає глибокого розуміння місцевих реалій і здатності пропонувати довгострокові рішення, які виходять за рамки короткострокової вигоди. Водночас, Глобальний Південь є не лише об'єктом впливу, але й активним учасником, який формує та по-новому оцінює ці взаємовідносини.

1.3 Теоретико-методологічні підходи до аналізу боротьби за вплив

Аналіз суперництва між США та Китаєм на Глобальному Півдні вимагає комплексної теоретичної бази, яка враховує структурні, ідеологічні та історичні виміри глобальної конкуренції за вплив. Традиційні підходи часто обмежуються економічними або військовими аспектами, розглядаючи це суперництво як гру з чітко вираженими перемогами і втратами. Однак такі підходи не враховують складну динаміку, спричинену глобальними ієрархіями, ідеологічними розбіжностями та еволюцією міжнародних відносин.[40]

Теорія світових систем, започаткована Іммануїлом Валлерстайном, розглядає держави в рамках глобальної капіталістичної економіки, яка характеризується нерівними відносинами між ядром, напівпериферійними та периферійними зонами. З цієї точки зору, Глобальний Південь займає структурно підпорядковану позицію, історично приречений забезпечувати сировиною і дешевою робочою силою на користь держав ядра. Цей структурний поділ не є лише історичним артефактом, він продовжує залишатися однією з визначальних рис сучасної глобальної економіки. У цьому контексті суперництво між США та Китаєм слід розглядати не як ізольоване протистояння, а як інтегральний елемент глобальної динаміки, визначеної структурою світ-системи.[44]

Позиція Глобального Півдня як джерела ресурсів і дешевої робочої сили, згідно цієї теорії, зберігається, але вже відбулися зрушення, які ускладнюють ці традиційні ієрархії. Взаємодія Китаю з такими регіонами, як Африка та Латинська Америка, є частково прикладом цих зрушень.[46] Хоча інвестиції в інфраструктуру не здатні повністю змінити глобальний розподіл праці, вони

відкривають можливості для окремих держав переглянути свою роль у міжнародній системі. Наприклад, розвиток ключової інфраструктури, такої як порти чи цифрові мережі, дозволяє африканським країнам диверсифікувати свої економіки, розширювати доступ до нових ринків і поступово зменшувати залежність від Глобальної Півночі.

Важливо, що теорія світових систем підкреслює, що такі зміни не обов'язково є революційними. Вони можуть по-новому посилити існуючі залежності, як, наприклад, залежність багатьох економік Глобального Півдня від китайських ринків. Тим не менш, ця концепція забезпечує важливу основу для аналізу того, як розвивається ця структурна динаміка і як дії великих держав взаємодіють з тривалими системними нерівностями.[41]

Теорія неограмшизму, що бере свій початок у працях Антоніо Грамші, а згодом була розширена такими вченими, як Роберт Кокс, зосереджується на ролі ідеології, соціальних сил і транснаціональних мереж у формуванні глобальних владних структур. На відміну від традиційних реалістичних поглядів, неограмшіанські підходи підкреслюють важливість згоди та консенсусу у підтримці гегемонії. Влада, з цієї точки зору, походить не лише від матеріальних можливостей, але й від здатності конструювати домінуючу ідеологічну структуру, яку приймають - або, принаймні, терплять - підлеглі актори.[40]

Суперництво між США і Китаєм на Глобальному Півдні можна зрозуміти через цю призму як змагання за формування ідеологічних та інституційних основ міжнародного порядку. Американський вплив історично підтримувався через такі інституції, як МВФ, які просувають неоліберальну модель розвитку. Ці інституції покладаються не тільки на механізми примусу, як, обумовлені кредити, але й на нормативну привабливість ліберальної демократії та ринкових рішень.[29]

Постколоніальна теорія додає критичного виміру, висуваючи на перший план історичну та культурну спадщину, яка формує взаємодію Глобального Півдня з великими державами. Такі вчені, як Едвард Саїд, Гаятрі Співак та Франц

Фанон, підкреслюють, що динаміка глобального впливу є не лише економічною чи політичною, але й глибоко переплетена з історіями імперій, расових ієрархій та культурного домінування. Вчені цієї традиції стверджують, що політичні, економічні та соціальні структури, створені за часів колоніального панування, продовжують впливати на взаємодію між Глобальною Північчю та Глобальним Півднем.[40, с. 55-56]

Центральним у постколоніальній теорії є поняття «колоніальності», що означає збереження динаміки колоніальної влади у нібито постколоніальному світі. Ця перспектива показує, як Глобальний Південь часто позиціонується як "інший" у глобальному дискурсі, закріплюючи стереотипи неповноцінності та відсталості.[47]

У контексті суперництва між США та Китаєм постколоніальні перспективи привертають увагу до того, як Глобальний Південь сприймає зовнішній вплив і активно формує умови його взаємодії зі своїми інтересами.

Взяті разом, ці теоретичні перспективи пропонують багатогранну основу для аналізу американсько-китайського суперництва на Глобальному Півдні. Теорія світових систем підкреслює структурні обмеження і можливості, які формують цю конкуренцію, в той час як неограмшанські перспективи висвітлюють ідеологічні та інституційні виміри гегемонії і контргегемонії. Постколоніальні підходи, у свою чергу, розкривають історичні та культурні складнощі, які опосередковують те, як вплив відчувається та оскаржується на місцях.[44]

Глобальне суперництво неможливо зрозуміти без урахування інституційних рамок, які сформувалися в історичному контексті. Історичний інституціоналізм пропонує корисний підхід для аналізу того, як колоніальна спадщина та міжнародні організації визначають правила й структури, що регулюють сучасну глобальну взаємодію. Інституції не є статичними, вони розвиваються та адаптуються, відображають динаміку влади свого часу. Однак

їх історичне коріння часто обмежує можливості для трансформаційних змін, створюючи системну спадкоємність, яка зберігається в різні епохи.[44]

На Глобальному Півдні ця інституційна спадщина є особливо помітною. Наприклад, торговельні системи, створені в колоніальні періоди, продовжують впливати на економічні траєкторії багатьох держав, тоді як міжнародні організації, створені в середині 20-го століття, часто відображають пріоритети і структури держав-засновників. [47]

Концепція «path dependence», центральна для історичного інституціоналізму, є особливо важливою в цьому контексті. Вона підкреслює, як початкові вибори моделей управління, економічних стратегій або інституційних структур створюють механізми, що закріплюють існуючі траєкторії розвитку, ускладнюючи їх зміну навіть за умов значних зрушень у глобальній динаміці влади. Для Глобального Півдня це означає, що, незважаючи на те, що можливості для діяльності та впливу існують, вони часто обмежені інституційними механізмами, які відображають історичну нерівність. [41]

Глобальний Південь у сучасному суперництві між великими державами сприймається як ключовий простір для розширення впливу або стримування опонентів. Такі уявлення формують способи взаємодії з регіоном, визначаючи пріоритети та стратегії залучення. Наративи, що лежать в основі цих підходів, мають глибокі історичні та культурні корені, часто відтворюючи колоніальні образи Глобального Півдня як території з великим, але нерозкритим потенціалом або як зони нестабільності, що потребують зовнішнього контролю.

Критична геополітика також досліджує дискурсивні стратегії, що використовуються для виправдання дій у глобальному суперництві. Наприклад, звернення до наративів «цивілізації», «модернізації» чи «стабільності» часто слугує для виправдання втручань. Ці наративи не є нейтральними, вони відображають інтереси та пріоритети держав, які їх створюють. [41]

Критична теорія, що бере свій початок у традиції Франкфуртської школи, ставить під сумнів сприйняття глобальної влади як належного і наголошує на

ролі ідеології у підтримці нерівності. На відміну від традиційних теорій міжнародних відносин, які часто сприймають нерівність влади як природну чи неминучу, критична теорія ставить під сумнів глибинні структури, які її увічнюють. Вона аналізує процес формування глобальних норм, що встановлюються домінантними державами для просування своїх інтересів, часто на шкоду маргіналізованим регіонам.

Висновки до РОЗДІЛУ I

Дослідження показало, що суперництво між США та Китаєм за вплив на Глобальному Півдні є багатовимірним явищем, яке включає економічну, політичну, ідеологічну та культурну складові. У теоретичному контексті це суперництво базується на взаємодії різних форм влади, включаючи матеріальні (економіка, військовий потенціал) та нематеріальні (ідеологія, культура, наративи) аспекти. Концепції влади та впливу в міжнародних відносинах еволюціонували, пройшовши шлях від традиційного уявлення про «жорстку силу» до розуміння її багатогранної природи, де нематеріальні чинники стають вирішальними в боротьбі за глобальний вплив.

Особливу увагу в розділі приділено теоретико-методологічним засадам аналізу цього явища. Реалістичні концепції наголошують на боротьбі за ресурси та владу, тоді як ліберальні теорії зосереджуються на співпраці та створенні інституційних механізмів. Водночас критичні та постколоніальні підходи акцентують увагу на історичному контексті, владних нерівностях та ролі наративів у формуванні глобального порядку. Використання міждисциплінарних підходів дозволяє краще зрозуміти складність суперництва між великими державами на Глобальному Півдні.

Дослідження показало, що Глобальний Південь не є пасивним об'єктом боротьби між великими державами, а відіграє активну роль у формуванні глобального порядку. Зростаюча автономія країн цього регіону створює нові можливості для використання суперництва між США та Китаєм як інструменту власного розвитку.

Розуміння багатовимірності суперництва між США та Китаєм дозволяє оцінити не лише їхні стратегічні наміри, але й глибинні трансформації, що відбуваються в системі міжнародних відносин. Це підкреслює важливість адаптації сучасних теоретичних підходів до аналізу складних процесів боротьби за вплив у глобалізованому світі.

РОЗДІЛ II: СТРАТЕГІЧНІ ВИМІРИ БОРОТЬБИ США І КИТАЮ НА ГЛОБАЛЬНОМУ ПІВДНІ

2.1 Економічні інструменти впливу

Протягом двадцять першого століття США та Китай стали ключовими гравцями, що формують економічну траєкторію розвитку Глобального Півдня. Їх стратегії, хоч і відрізняються за стилем і принципами, мають значний вплив на те, як держави в таких регіонах, як Африка і Латинська Америка, здійснюють торгівлю, залучають інвестиції та отримують доступ до фінансування розвитку. Йдеться не просто про напрямки торговельних зв'язків чи кредитних потоків, а про саму природу економічного управління та довгострокові перспективи росту в країнах, які часто перебувають на перехресті конкуренції між великими державами.

Протягом десятиліть після закінчення холодної війни Сполучені Штати допомагали формувати ліберальну міжнародну економічну систему, яка, принаймні в теорії, заохочувала ринкові реформи, стабільне макроекономічне середовище і зростання під керівництвом приватного сектору. За допомогою таких документів, як Акт про зростання і можливості Африки, двосторонніх угод про вільну торгівлю, США підтримали ідею про те, що відкрита торгівля, яка базується на чітких правилах, дозволить країнам з перехідною економікою інтегруватися в глобальні ланцюги постачання, а також залучити прямі іноземні інвестиції та поступово зменшити залежність від сировинних товарів. [24, с. 67] Ці зусилля дали змогу, наприклад, Руанді розвивати текстильну і сільськогосподарську промисловість, а також В'єтнаму стати одним із провідних виробників електроніки й товарів легкої промисловості.[5] Хоча не всі країни досягли значних економічних змін, такі приклади демонструють потенціал зростання через інтеграцію у світову економіку. З часом США також прагнули вдосконалити свій підхід, приділяючи більше уваги принципам економічного розвитку, які виходять за рамки простої лібералізації. Такими принципами є зміцнення стійкості ланцюгів постачання, підтримка малих і середніх підприємств та розвиток підприємницьких екосистем. Наприклад, ініціативи в Кенії, спрямовані на розвиток аграрних стартапів, показують, як підтримка

малих підприємств може сприяти інноваціям у сільському господарстві.[2] Аналогічно, програми США у Південній Азії, такі як навчання у сфері цифрових технологій в Індії, демонструють важливість інвестування у людський капітал. У багатьох випадках такий підхід відображає розуміння того, що стабільне, інклюзивне зростання вимагає більше, ніж просто доступу до ринку: воно також залежить від надійних інституцій, кваліфікованого людського капіталу та ефективного врядування.[12]

Тим часом, стрімке економічне зростання Китаю за останні два десятиліття докорінно змінило структуру торгівлі та потоки капіталу. Попит Китаю на сировину спричинив товарний бум на Глобальному Півдні, розширивши експортні можливості для виробників у Бразилії, Чилі, Перу, Нігерії, Анголі та Замбії тощо. Така диверсифікація ринків спочатку віталася урядами багатьох країн, оскільки вона зменшувала традиційну залежність від ринків США та Європи. Однак незабаром з'явилися питання: Чи не посилюють ці нові торговельні відносини тенденцію до «ресурсного прокляття», обмежуючи країни в експорті товарів з низькою доданою вартістю? Або вони можуть стати етапом переходу до більш розвинених форм індустріалізації, що з часом підвищить національну конкурентоспроможність?[20]

Деякі лідери країн Глобального Півдня дійшли висновку, що політика США підтримує їхні зусилля у розвитку економіки та переході до виробництва з більшою доданою вартістю. Американські компанії, у відповідь на вимоги споживачів та інвесторів щодо високих стандартів, часто вимагають дотримання соціальних та екологічних стандартів. У низці випадків такі підходи спонукали місцеві компанії, такі як Arvind Limited в Індії (текстильна промисловість), адаптувати найкращі міжнародні практики контролю якості або VinFast у В'єтнамі (автомобільна промисловість) розробити інноваційні рішення, орієнтовані на експорт.[32] Хоча адаптація до таких стандартів була пов'язана з певними труднощами і вимагала інвестицій у модернізацію технологій та підвищення кваліфікації працівників, у довгостроковій перспективі це дозволило

компанії розширити асортимент експортної продукції та зміцнити свої позиції на світових ринках.

Інвестиційні моделі демонструють паралельну історію. Американський капітал, переважно через транснаціональні компанії та фонди прямих інвестицій, приніс не лише фінансові ресурси, а й управлінський досвід та стандарти корпоративного управління.[22] Наприклад, інвестиції Intel у В'єтнам допомогли створити сучасну базу для виробництва електроніки, а інвестиції Cargill у Гану - модернізувати ланцюжок постачання какао, збільшивши додану вартість експортованої продукції.[2]

У деяких випадках така співпраця заохочувала країни вдосконалювати свою регуляторну базу. Наприклад, інвестиції General Electric в енергетичний сектор Південної Африки сприяли запровадженню більш прозорого регулювання, що сприяло підвищенню ефективності роботи іноземних та місцевих компаній.[13] Критики зазначають, що вигоди від таких інвестицій не завжди розподіляються рівномірно, а прибуток отримують лише корпоративні кластери. Однак ці інвестиції також сприяли значним змінам у місцевій економіці, зокрема, прогресу, який підтримує довгостроковий розвиток.[17]

Китайський підхід до інвестиційних потоків, навпаки, значною мірою спирався на масштабні інфраструктурні та видобувні проекти, які фінансувалися через державні банки і реалізовувалися державними підприємствами. Порти, залізниці, електростанції та телекомунікаційні мережі, профінансовані за рахунок китайських кредитів, беззаперечно, допомогли ліквідувати прогалини в критично важливій інфраструктурі.[1] Наприклад, промисловий ренесанс Ефіопії частково спирався на покращену логістику та доступну електроенергію, чому сприяла інфраструктура, профінансована Китаєм. Однак залишаються питання щодо того, наскільки ці капіталомісткі проекти сприяли залученню місцевих працівників і постачальників, передачі технічних знань чи заклали основу для розвитку внутрішньої промислової стратегії.[30]

Фінансування розвитку, яке раніше здійснювалося переважно такими установами, як Світовий банк та МВФ, зараз стало більш гнучким. Традиційний підхід США, який базувався на кредитуванні з певними умовами та вимогами щодо реформ, поступово переходить до більш гнучких інструментів, заснованих на принципах партнерства. Це знайшло своє відображення у створенні у 2019 році Міжнародної фінансової корпорації розвитку США, яка фокусується на проектах, спрямованих на вирішення місцевих потреб. [9]

Основна ідея такого підходу полягає в тому, що фінансування має доповнювати місцеві зусилля, а не нав'язувати стандартизовані рішення. Однак залишаються питання щодо того, чи правильним є перехід від традиційного підходу США, який вимагав реформ, до моделі, яка не нав'язує умов для реформ. Проте, не всі країни здатні реформуватися швидко та ефективно, а недостатня увага до підтримки місцевих потреб не зробить позицію США у цій боротьбі сильнішою, особливо у порівнянні з Китаєм, який також активно працює у цьому напрямку і не потребує реформ у своєму підході.[9]

Створення Китаєм паралельних інституцій, таких як Азійський банк інфраструктурних інвестицій, запропонувало Глобальному Півдню альтернативні шляхи фінансування, які характеризуються швидшим прийняттям рішень і меншою кількістю обов'язкових умов, ніж у США. Це дає змогу запускати інфраструктурні проекти, які інакше могли б залишитися нереалізованими через складні процедури реформування. Однак цю стратегію часто називають дипломатією «боргової пастки», оскільки дешеві кредити, які пропонує Китай, можуть призвести до значного збільшення боргового тягаря.[67] Країни, які стикаються з труднощами у виплатах, ризикують втратити стратегічні активи або економічний суверенітет. У боротьбі за вплив Сполучені Штати наголошують на прозорості та підзвітності своїх програм фінансування, намагаючись протиставити свій підхід китайській моделі.[39]

Китайська ініціатива «Один пояс, один шлях» або BRI, започаткована у 2013 році, є визначальним аспектом зовнішньої політики Китаю, спрямованим

на інтеграцію економік країн Глобального Півдня в торговельну та інфраструктурну мережу, орієнтовану на Китай. Вона передбачає реалізацію тисяч інфраструктурних проєктів, включаючи залізниці, автомагістралі, порти, аеропорти, енергетичні об'єкти та комунікаційні мережі, що охоплюють Глобальний Південь.[34] Хоча офіційно «Один пояс, один шлях» формулюється як взаємовигідна ініціатива для глобального розвитку, фактично вона функціонує як інструмент для розширення економічного і політичного впливу Китаю.

Однією з ключових характеристик Ініціативи «Один пояс, один шлях» є її залежність від китайських державних банків та будівельних компаній. Кредити, що надаються Банком розвитку Китаю та Експортно-імпортним банком Китаю, передбачають зобов'язання країн-реципієнтів наймати китайські компанії для виконання проєктів. Це гарантує, що китайська робоча сила і матеріали домінуватимуть у цих проєктах.[34] Прикладом може слугувати пакистанський порт Гвадар, стратегічна інвестиція, що з'єднує Близький Схід з китайськими ринками сухопутними шляхами. Порт, який позиціонувався як проєкт, здатний суттєво змінити економіку Пакистану, зрештою приніс вигоду переважно китайським підрядникам і компаніям, залишивши місцевий бізнес на другорядних ролях.[54]

Варто відзначити швидкість реалізації проєктів ініціативи «Один пояс, один шлях». Завдяки меншій бюрократії та зниженим стандартам, темпи їх виконання в кілька разів перевищують американські. Це робить стратегію Китаю у боротьбі за вплив значно привабливішою для країн Глобального Півдня. Наприклад, залізниця Аддіс-Абеба-Джибуті в Ефіопії, профінансована китайськими кредитами і побудована китайськими компаніями, була завершена менш ніж за п'ять років. Однак, швидкість часто має свою ціну. Багатьом проєктам BRI бракує ретельного планування, техніко-економічних обґрунтувань та екологічних оцінок, що призводить до значних економічних та екологічних проблем.[48] У Лаосі проєкт високошвидкісної залізниці, що з'єднує країну з

Китаєм, піддався серйозній критиці через його високу вартість і обмежені економічні вигоди для місцевого населення.[39]

Інфраструктурні проекти Китаю мають на меті інтегрувати Глобальний Південь у глобальні ланцюги постачання, які зосереджені на китайській промисловості. Залізниці та автомагістралі, побудовані в рамках BRI, полегшують транспортування сировини з багатих на ресурси регіонів до китайських заводів, де вона переробляється на готову продукцію. Ця модель посилює позиції Китаю як глобального виробничого центру, водночас обмежуючи потенціал індустріалізації країн-експортерів ресурсів.[34]

Акцент Китаю на видобутку ресурсів ще більше зміцнює його важелі впливу. Завдяки контролю над ключовими ресурсами, такими як кобальт, літій і рідкоземельні елементи, Китай посилює свої позиції в найважливіших галузях промисловості. Інтеграція економік країн Глобального Півдня в контрольовані Китаєм ланцюги постачання створює залежності, які виходять за рамки окремих проектів. Ця залежність має геополітичні наслідки, оскільки країни, залежні від китайських ринків і технологій, менш схильні кидати виклик політиці Пекіна на міжнародній арені.[66]

Інфраструктурні проекти Китаю не є суто економічними, вони слугують ширшим стратегічним цілям. Інвестуючи в економіку багатих на ресурси і стратегічно розташованих країн, Китай посилює свій геополітичний вплив. [62]

Країни, які отримують значні інвестиції в рамках ініціативи «Один пояс, один шлях», все частіше підтримують позицію Китаю в міжнародних справах.[31] Це очевидно у випадках, коли країни Африки або Південно-Східної Азії підтримують Китай під час голосувань в ООН або на інших міжнародних майданчиках. Наприклад, Камбоджа, яка отримала мільярди доларів китайських інвестицій у транспортну та енергетичну інфраструктуру, регулярно відстоює позицію Китаю в суперечках щодо Південно-Китайського моря.[53, с. 55-56]

На цьому фоні боротьба США і Китаю за вплив стає все більш напруженою. Сполучені Штати, які тривалий час домінували на міжнародних

форумах, стикаються з викликами, оскільки Пекін використовує економічні важелі для зміцнення своїх позицій.[60]

Порти, розбудовані в рамках Ініціативи, ілюструють, як інфраструктурні проекти можуть слугувати подвійним цілям. Хоча ці порти нібито є комерційними, вони викликають сумніви щодо їхнього потенційного використання у військових цілях. Джибуті, де розташована перша закордонна військова база Китаю, є прикладом того, як економічні інвестиції можуть перетворитися на стратегічні плацдарми.[38]

Здатність Китаю використовувати свої інвестиції для отримання геополітичних переваг викликає занепокоєння у США та серед його союзників. Стратегічне використання інфраструктурних проектів для забезпечення впливу в критично важливих регіонах у поєднанні з володінням ключовими ресурсами позиціонує Китай як серйозного конкурента в боротьбі за домінування на Глобальному Півдні.[1]

Сполучені Штати відреагували на китайську ініціативу «Один пояс, один шлях» зусиллями, спрямованими на посилення власної ролі на Глобальному Півдні. На відміну від китайського підходу, американські стратегії наголошують на довгостроковому партнерстві та підзвітності, представляючи себе як надійну та прозору альтернативу пекінській моделі. США прагнуть протистояти впливу Китаю, просуваючи інфраструктурні проекти, які поєднуються з урядовими реформами. Незважаючи на те, що ці зусилля стикаються з труднощами, вони відображають цілеспрямовану спробу запропонувати окремий підхід у боротьбі за вплив у регіонах, що розвиваються.[45]

Ініціативи США надають пріоритет управлінню як ключовому компоненту розвитку інфраструктури. Такі програми, як Корпорація «Виклики тисячоліття» (МСС), пов'язують фінансування з конкретними реформами в країнах-реципієнтах.[8] Наприклад, країни, які прагнуть отримати гранти від МСС, повинні продемонструвати прогрес у таких сферах, як зниження рівня корупції, покращення економічного управління та поваги до громадянських свобод.[9]

МСС підтримав проекти по всьому Глобальному Півдню, в тому числі в галузі енергетики та транспорту.[7] У Гані фінансування за рахунок коштів МСС сприяло модернізації енергетичного сектору країни, підвищенню надійності та покращенню доступу до електроенергії для мільйонів людей. На відміну від боргового фінансування Китаю, ці гранти не обтяжують країни-реципієнти зобов'язаннями, які можуть поставити під загрозу їхню фінансову незалежність.[6] Такий підхід спрямований на розбудову довіри та сприяння довготривалим партнерським відносинам.[10]

Сполучені Штати часто критикують швидкість, з якою Китай реалізує свої проекти, стверджуючи, що швидка реалізація приносить в жертву якість та навколишнє середовище заради короткострокових вигід. На противагу цьому, ініціативи, що підтримуються США, застосовують повільніший, але більш продуманий підхід. Мережа «Блакитна точка», спільна ініціатива США, Японії та Австралії, має на меті сертифікацію високоякісних інфраструктурних проектів, які відповідають міжнародним стандартам якості. Цей механізм є альтернативою для країн, які остерігаються ризиків, пов'язаних з китайськими інвестиціями.[17]

Видобуток ресурсів - ще одна сфера, де Сполучені Штати конкурують з Китаєм за вплив на Глобальному Півдні. У той час як КНР часто пов'язує розвиток інфраструктури з доступом до природних ресурсів, США наголошують на створенні взаємовигідних угод, які поважають місцевий суверенітет.[27]

Наприклад, у Мозамбіку американські компанії відіграли центральну роль у розробці ресурсів природного газу, сприяючи економічному зростанню та енергетичній безпеці регіону. Ці проекти представлені як моделі того, як видобуток ресурсів може стимулювати розвиток, не підриваючи управління і не завдаючи шкоди навколишньому середовищу.

Сполучені Штати також активно протидіють стратегічному використанню Китаєм інфраструктурних проектів для отримання політичних важелів впливу. Американські інвестиції у інфраструктуру спрямовані на покращення

сполучення та економічного зростання, акцентуючи увагу на прозорості та місцевій відповідальності.[12] Наприклад, у Кенії в рамках ініціативи Trade Africa США підтримали модернізацію транспортної інфраструктури, що сприяє регіональній торгівлі без створення боргової залежності.[65]

У Латинській Америці США підтримують інфраструктурні проекти, які відповідають їхнім ширшим цілям зміцнення демократичних інститутів. Такі ініціативи, як Партнерство з глобальної інфраструктури та інвестицій (PGII), працюють над створенням альтернатив BRI.[37] Ці проекти структуровані таким чином, щоб уникати створення фінансової вразливості для країн-реципієнтів.[73]

Підхід США до розвитку інфраструктури та ресурсів відображає їхню ширшу стратегію у суперництві з Китаєм. У той час як Китай наголошує на швидкому впровадженні та масштабному фінансуванні, Сполучені Штати пропагують підзвітність. Це суперництво проявляється не лише у виконанні окремих проектів, але й у формуванні глобального сприйняття моделей розвитку.[42]

У багатьох регіонах проекти, що підтримуються США, мають на меті зрівноважити вплив Китаю. Наприклад, у Південно-Східній Азії США працюють над зміцненням економічних зв'язків з такими країнами, як В'єтнам і Філіппіни. Ці зусилля спрямовані на створення альянсів, які протистоять зростаючому домінуванню КНР і альянсам які створив Китай на Глобальному Півдні.[76]

Незважаючи на свої переваги, американський підхід стикається з викликами. Масштаби китайських інвестицій в рамках BRI часто затьмарюють американські зусилля, особливо в регіонах з нагальними потребами розвитку. Однак США також мають унікальні сильні сторони. Їхній фокус на стандартах знаходить відгук у країнах, занепокоєних негативними наслідками погано спланованих інфраструктурних проектів Китаю. [39]

Хоча американський підхід наголошує на управлінні та прозорості, він не позбавлений критики. Одним із суттєвих недоліків є його значна залежність від

умов, пов'язаних з політичними та економічними реформами, що може відштовхнути уряди країн Глобального Півдня. Ці вимоги, які часто сприймаються як нав'язливі, можуть розглядатися як продовження західної гегемонії, що ставить інтереси США вище за нагальні потреби країн-реципієнтів. [10] Крім того, американські ініціативи часто надають перевагу залученню приватного сектору та його прибутковості, що може призводити до нерівномірного розподілу інвестицій між регіонами, нехтуючи менш прибутковими, але стратегічно важливими сферами. Критики також вказують на те, що підхід США, просуваючи високі стандарти, може ненавмисно посилити існуючу нерівність, надаючи перевагу країнам, які вже відповідають суворим критеріям відбору, залишаючи позаду більш слабкі країни, які могли б отримати найбільшу вигоду від розвитку інфраструктури. [3]

Конкуренція між Сполученими Штатами і Китаєм за інфраструктуру і видобуток ресурсів відображає ширшу боротьбу за вплив на Глобальному Півдні. Це суперництво продовжує формувати вибір, доступний для країн Глобального Півдня, впливаючи на траєкторії їхнього розвитку та глобальний баланс сил. Суперництво між Сполученими Штатами та Китаєм на Глобальному Півдні висвітлює два конкуруючі бачення економічного розвитку.[17] США просувають ліберальну, ринково орієнтовану модель. Китай просуває державну модель, орієнтовану на централізоване прийняття рішень і масштабні інвестиції. Ці підходи відображають не лише економічні пріоритети, але й ширші ідеологічні та стратегічні відмінності.[20]

Країни-реципієнти часто зважують переваги і ризики цих підходів, виходячи зі своїх нагальних і довгострокових потреб. Деякі країни, як В'єтнам, вибірково залучають обидві моделі, щоб збалансувати економічні інтереси. В'єтнам вітає торговельне партнерство з США, водночас залучаючи китайські інвестиції в інфраструктуру. Цей стратегічний прагматизм відображає те, як країни орієнтуються в умовах суперництва, використовуючи зовнішню підтримку, зберігаючи при цьому свою автономію.

2.2 Стратегії «м'якої сили»

Культурна дипломатія та стратегічні наративи стали важливими елементами суперництва між США та Китаєм за вплив на Глобальний Південь. Через ці інструменти обидві держави намагаються поширювати свої цінності та залучати регіональних партнерів до підтримки свого бачення глобального порядку. Хоча ці стратегії є формою «м'якої сили», вони тісно пов'язані з ідеологічною, політичною та економічною конкуренцією.

Культурна дипломатія вже давно стала стратегічним інструментом у міжнародних відносинах, який використовується для налагодження зв'язків і просування національних інтересів через обмін культурними цінностями, практиками та ідеями. У контексті суперництва між Сполученими Штатами та Китаєм культурна дипломатія набула ключової ролі, особливо на Глобальному Півдні.[18]

Глобальний Південь з його численним і різноманітним населенням, ринками, що розвиваються, і важливими позиціями в геополітиці є сприятливим ґрунтом для поширення впливу Сполучених Штатів і Китаю. Обидві країни використовують культурну дипломатію, але з різними підходами і з різним ступенем успіху.[19] Сполучені Штати можуть похвалитися давніми традиціями культурного співробітництва, включаючи освітні обміни, виставки, спорт і просування демократичних цінностей. Такі програми, як стипендії імені Фулбрайта та різноманітні інформаційно-просвітницькі заходи посольств США є яскравими прикладами цієї стратегії.[18] Ці ініціативи спрямовані не лише на покращення двосторонніх зв'язків, але й на формування сприятливого уявлення про США як про країну, що сприяє свободі, інноваціям та можливостям.

Китай, з іншого боку, активізував свою культурну дипломатію в рамках ширшої стратегії, спрямованої на посилення свого глобального впливу, особливо в рамках ініціативи "Один пояс, один шлях". Інститути Конфуція, які є спонсорованими китайським урядом культурними центрами, розташованими в закордонних університетах, слугують наріжним каменем китайської культурної дипломатії. Ці інститути мають на меті просувати китайську мову та культуру,

які Пекін розглядає як спосіб створити позитивний імідж і протидіяти будь-якому негативному сприйняттю, пов'язаному з його політичною системою або закордонними інвестиціями. Крім того, Китай використовує свої медіа-конгломерати для трансляції сприятливих новин і контенту про свою культуру і модель розвитку на всьому Глобальному Півдні.[22]

Розбіжність у підходах стає ще більш помітною у сфері медіа-пропаганди. Сполучені Штати історично покладаються на такі медіа-платформи, як «Голос Америки», «Радіо Вільна Азія», а також на партнерства з місцевими ЗМІ для поширення інформації та просування наративів, що підтримують демократичне врядування та ліберальні цінності.[4] Ці платформи часто висвітлюють такі питання, як свобода слова та громадянські права. Наприклад, «Голос Америки» мовить багатьма мовами в Африці та Азії, орієнтуючись на країни з авторитарними тенденціями, пропонуючи альтернативні точки зору до контрольованих державою. Матеріали цих медіа часто критикують вплив Китаю у регіоні, таким чином беручи участь у боротьбі США і Китаю. Наприклад, у 2018 році «Голос Америки» повідомляв про екологічні проблеми, пов'язані з будівництвом кенійської залізниці, що фінансується Китаєм.[30] Екологічні активісти в Кенії протестували проти прокладання залізниці через Національний парк Найробі, наголошуючи на потенційній екологічній шкоді та відсутності належної екологічної оцінки.

Китай, навпаки, створив глобальну медіа-присутність за допомогою державних ЗМІ, таких як CGTN (Китайська глобальна телевізійна мережа) та інформаційне агентство «Сінхуа». Ці платформи зосереджені на представленні Китаю як моделі розвитку та стабільності. На відміну від американських ЗМІ, які часто критикують протилежну систему, китайські ЗМІ підкреслюють відчутні переваги співпраці з Пекіном, такі як інфраструктурні проекти та боротьба з бідністю. За допомогою документальних фільмів, новинних репортажів і кампаній у соціальних мережах Китай прагне зобразити себе лідером у співпраці Південь-Південь, пропонуючи альтернативу західноцентричному світоустрою. Наприклад, у статті CGTN "China injects fresh momentum into Africa's

infrastructure boom" наголошується на позитивному впливі китайських інвестицій, таких як модернізація залізниць і телекомунікацій. У матеріалі "China in Africa: Challenging the Western human rights narrative" висвітлюється китайський підхід як альтернатива західній моделі, орієнтована на економічний розвиток без умов, які часто супроводжують західну допомогу.[74]

Незважаючи на свої розбіжності, США і Китай часто опиняються в стані прямої конкуренції, коли справа доходить до створення стратегічних наративів. Сполучені Штати продовжують відстоювати ліберальний міжнародний порядок, наголошуючи на таких цінностях, як демократія, вільні ринки та права людини. У своїх наративах Сполучені Штати часто наголошують на передбачуваних ризиках взаємодії з авторитарними режимами, зокрема з Китаєм, попереджаючи про потенційні боргові пастки, ерозію суверенітету та залежність. Наприклад, програма "Lower Mekong Initiative", започаткована США, висвітлює екологічні та соціальні наслідки китайських проєктів у рамках BRI, зокрема будівництво гребель на річці Меконг, яке спричинило вирубку лісів, зниження рівня води та переміщення місцевих громад.

Китай відповідає наративами, зосередженими на взаємній повазі, невтручанні та спільному процвітанні. Ці наративи часто пов'язані з риторикою ініціативи «Один пояс, один шлях», яка подається як спільні зусилля, спрямовані на подолання розривів у розвитку та створення економічного зростання. Китай підкреслює власний успіх у розвитку як модель для наслідування іншими, відкидаючи те, що він вважає західним патерналізмом. Постійною темою китайських наративів є ідея «Спільнота спільного майбутнього людства» - бачення глобальної співпраці, що виключає ідеологічні приписи, які часто асоціюються з ініціативами США.[76]

Були випадки, коли ці стратегії вступали в пряме зіткнення, показуючи напруженість у відносинах між двома країнами. Наприклад, у Замбії американські ЗМІ та дипломатичні канали критикували китайські інвестиції в гірничодобувну галузь, звинувачуючи Пекін в експлуатації місцевих ресурсів і

нехтуванні трудовими правами.[42] Китай у відповідь посилив висвітлення у власних ЗМІ, демонструючи внесок китайських компаній у розвиток інфраструктури та створення робочих місць у Замбії. Ці конкуруючі наративи створили поляризоване середовище, в якому місцеві актори часто опиняються під перехресним вогнем інформаційних кампаній двох конкуруючих держав.[68]

У багатьох країнах Глобального Півдня ефективність цих стратегій залежить від місцевого контексту. У той час як США отримують вигоду від своїх історичних зв'язків і налагоджених мереж у таких регіонах, як Латинська Америка, інвестиції Китаю в інфраструктуру і його зосередженість на економічному розвитку знаходять значний відгук у частинах Африки і Південно-Східної Азії. [34] Однак обидві держави стикаються зі значними викликами. Сполучені Штати часто борються зі звинуваченнями у лицемірстві, особливо коли їхні дії за кордоном суперечать цінностям, які вони пропагують. Китай, тим часом, борється зі звинуваченнями в неокolonіалізмі та занепокоєнням щодо справжніх намірів, які стоять за його культурними та медійними ініціативами.[62]

Обидві країни інвестують значні кошти в академічні програми, стипендії та освітні обміни як інструменти «м'якої сили», визнаючи глибокий вплив освіти на формування світогляду та лояльності майбутніх лідерів. Глобальний Південь, що включає регіони зі швидко зростаючим молодим населенням та обмеженими місцевими освітніми можливостями, пропонує сприятливий ґрунт для цієї боротьби. [19]

Сполучені Штати вже давно є домінуючим напрямком для іноземних студентів, особливо з країн Глобального Півдня. Станом на 2023 рік, понад мільйон іноземних студентів щорічно вступали до американських навчальних закладів, зі значним представництвом таких країн, як Індія, Нігерія та Бразилія.[24] Серед них студенти з країн Африки на південь від Сахари та Південно-Східної Азії дедалі частіше прагнуть здобути вищу освіту в США,

приваблювані репутацією академічної досконалості, можливостями для досліджень і обіцянками кар'єрного зростання.[18]

Однак Китай швидко перетворився на конкурента. У 2021 році в китайських університетах навчалося понад 500 000 іноземних студентів, значна частина з яких - з Африки, Південної Азії та Близького Сходу. Ця цифра відображає різке зростання за останні два десятиліття, оскільки Пекін розширив свої освітні програми та адаптував свої пропозиції для залучення студентів з країн Глобального Півдня. Наприклад, китайська ініціатива «Один пояс, один шлях» передбачає значні інвестиції в освіту, такі як будівництво шкіл і надання стипендій, пов'язаних з інфраструктурними проектами.[25]

Одним з найважливіших інструментів, які США використовують для залучення студентів, є Програма імені Фулбрайта, заснована в 1946 році. Програма імені Фулбрайта відіграє ключову роль у сприянні культурному обміну та розвитку довгострокових дипломатичних зв'язків. Пропонуючи стипендії студентам з країн Глобального Півдня, Сполучені Штати надають можливість навчатися в американських університетах та занурюватися в американську культуру.[18] Цей досвід часто призводить до формування позитивного сприйняття Сполучених Штатів і створює спільноту випускників, які згодом можуть відігравати важливу роль у своїх рідних країнах, посилюючи таким чином американський вплив.[17]

Крім того, США зосередилися на розбудові академічних партнерств з університетами в країнах, що розвиваються, що виявилось особливо ефективним у таких регіонах, як Південна Африка та Південно-Східна Азія. Такі програми, як Американсько-африканська ініціатива у сфері вищої освіти та мережа «Освіта в США», допомогли створити можливості для місцевих студентів навчатися у США або брати участь в освітніх ініціативах, пов'язаних з американськими університетами, у своїх країнах.[13] Ці програми не лише надали освітні можливості, але й допомогли США створити мережу лідерів та професіоналів, які добре обізнані з американською культурою та цінностями.

Китай стратегічно використовує академічну міграцію як продовження своєї ініціативи «Один пояс, один шлях». Пропонуючи стипендії та налагоджуючи партнерські відносини з університетами Глобального Півдня, Китай позиціонує себе як ключового провайдера освітніх послуг, особливо в Африці та Південно-Східній Азії. Китайська стипендіальна рада відіграє важливу роль у цьому відношенні, надаючи тисячі стипендій студентам з країн, що розвиваються.[19]

Помітним аспектом освітньої дипломатії Китаю є Інститути Конфуція, які присутні в багатьох країнах світу. Ці інститути мають на меті просувати китайську мову та культуру, тим самим сприяючи формуванню позитивного іміджу Китаю. У багатьох африканських країнах присутність Інститутів Конфуція значно зросла, що робить Китай привабливим місцем для студентів, зацікавлених у набутті мовних навичок і розумінні китайської культури. У китайському нарративі часто наголошується на спільному досвіді між Китаєм і країнами глобального півдня і спільне колоніальне минуле.[31]

На Глобальному Півдні Сполучені Штати зберігають значну присутність завдяки своїм ініціативам «м'якої сили». Наприклад, програма ім. Мандели у Вашингтоні, яка є частиною Ініціативи молодих африканських лідерів, дозволила тисячам молодих фахівців з країн Південної Африки приїхати до Сполучених Штатів для проходження академічного та лідерського тренінгу. Ця програма допомогла створити мережу проамериканських діячів по всьому континенту, які часто стають захисниками інтересів США у своїх країнах. На противагу цьому, Китай зосередився на наданні стипендій та розбудові інфраструктури, наприклад, університетських кампусів, в рамках своєї програми BRI. [24]

Для країн Глобального Півдня Сполученим Штатам вдалося створити мережу прозахідних еліт, які виступають за демократичні цінності та економічний лібералізм. Випускники американських програм часто займають впливові посади в уряді, бізнесі та громадянському суспільстві, тим самим

сприяючи поширенню американських цінностей і зміцненню двосторонніх відносин.[3]

І США, і Китай використовують освітню міграцію як важливий інструмент впливу, але їхні стратегії та основні цілі суттєво відрізняються. Сполучені Штати використовують свої престижні навчальні заклади, стипендіальні програми та акцент для формування проамериканських настроїв серед іноземних студентів. Культурне занурення, яке іноземні студенти переживають у Сполучених Штатах, часто призводить до спорідненості із західними цінностями, включаючи демократію, індивідуальні права. Уряд та університети США стратегічно розробляють програми обміну, щоб заохочувати лідерські навички, критичне мислення та почуття лояльності до демократичного врядування, що може трансформуватися у проамериканські настрої, коли студенти повертаються до своїх країн. [18]

Хоча акцент на демократії та індивідуальних свободах існує, він також слугує для того, щоб привести майбутніх еліт у відповідність до американських геополітичних інтересів. Програми спрямовані на створення мереж впливу, які можуть просувати зовнішньополітичні цілі США, що іноді віддзеркалює стратегічні розрахунки, які стоять за зусиллями Китаю. Так, багато політичної еліти по всьому світу, включаючи президентів, міністрів, та депутатів є випускниками американських вузів.[18]

Китай використовує академічну міграцію як частину своєї ширшої ініціативи «Один пояс, один шлях», прагнучи посилити вплив через економічне та освітнє партнерство. Китайські стипендії часто призначені для студентів з країн, що розвиваються, з акцентом на практичні та технічні дисципліни, такі як інженерія, медицина та інформаційні технології. Пропонуючи освіту, яка відповідає потребам розвитку Глобального Півдня, Китай зробити себе партнером у зростанні, а не як гегемонна у регіоні. Китайський освітній вплив також пов'язаний з очікуваннями політичного узгодження та культурного взаєморозуміння.[14] Студенти часто стикаються з навчальною програмою, яка

підкреслює досягнення Комуністичної партії Китаю та переваги розвитку економіки під керівництвом держави і партії, формуючи сприятливе уявлення про китайську модель управління.[14]

Китайські освітні програми також дають помітні результати, хоча вони відрізняються від американської моделі. Хоча студенти, які навчаються в Китаї, можуть і не повністю прийняти китайську політичну ідеологію, багато з них повертаються додому з позитивним враженням від китайської моделі розвитку. Особливо це стосується студентів з Африки, де знайомство з китайськими інфраструктурними проектами та політикою розвитку викликає захоплення здатністю Китаю досягти швидкого економічного зростання. Дослідження, проведене у 2022 році Стелленбоським університетом, показало, що понад 70% африканських студентів, які навчалися в Китаї, розглядають китайські практики управління та розвитку як такі, що можуть бути застосовані до їхніх власних країн, наголошуючи на ефективності та прагматизмі.[19]

Останні дані свідчать про те, що Сполучені Штати все ще приваблюють більшу частку студентів з країн Глобального Півдня порівняно з Китаєм. Однак частка Китаю стрімко зростає. Наприклад, у 2019 році майже 20% усіх африканських студентів, які навчаються за кордоном, були зараховані до китайських університетів, порівняно з 2% у 2003 році.[31] Для порівняння, Сполучені Штати прийняли приблизно 25% африканських студентів за кордоном за той самий період. Ця тенденція підкреслює здатність Китаю скоротити цей розрив за рахунок цільових інвестицій і стратегічного партнерства.

У Південно-Східній Азії Китай також досяг значних успіхів. У таких країнах, як Камбоджа, Лаос і Малайзія, зростає кількість студентів, які обирають китайські навчальні заклади завдяки стипендіям та узгодженню академічних програм з регіональними економічними ініціативами в рамках BRI. І навпаки, США продовжують домінувати в країнах із сильнішими історичними та культурними зв'язками із Заходом, таких як Філіппіни та Індія.[53]

Освіта вже давно стала засобом ідеологічного впливу, але його вплив виходить за рамки індивідуального навчання. Ідеологічний вплив Сполучених Штатів і Китаю, що ґрунтується на їхніх цінностях і моделях управління, перетворює освіту на інструмент формування норм, уявлень і альянсів на Глобальному Півдні. Змагання за вплив не обмежується фізичною інфраструктурою чи стипендіями, воно також включає експорт ідей та цінностей, закладених у навчальних програмах, культурних наративах та інституційних партнерствах.

2.3 Безпековий та військовий виміри суперництва

У тіні дипломатії та економічної взаємодії змагання між Сполученими Штатами і Китаєм за вплив ведеться за допомогою зброї - у буквальному сенсі цього слова. Продаж зброї, оборонна співпраця та ініціативи з розбудови потенціалу - це не лише інструменти військової стратегії, але й потужні інструменти політичного та економічного впливу. Кожна продана гвинтівка, танк або винищувач несе в собі послання: лояльність винагороджується, а союз з однією державою може принести стратегічні переваги або гарантії безпеки. У цій грі з високими ставками Глобальний Південь став ринком не лише для військової техніки, але й для конкуруючих ідеологій і геополітичних амбіцій двох наддержав.

Глобальний Південь, є критично важливим ринком для світового експорту озброєнь. За даними Стокгольмського міжнародного інституту дослідження проблем миру (СІПРІ), на ці регіони сукупно припадає понад 40% світового імпорту озброєнь у період з 2015 по 2020 рік.[56] Попит на зброю в цих регіонах зумовлений поєднанням внутрішніх конфліктів, проблем регіональної безпеки і прагненням держав модернізувати свої збройні сили. І США, і Китай визнають стратегічну важливість домінування на цьому ринку, оскільки продаж зброї часто призводить до довгострокового політичного впливу і військового партнерства.[56]

Сполучені Штати історично є найбільшим світовим експортером зброї, на частку якого станом з 2019 по 2023 роки припадає 42% світової торгівлі зброєю.

Наприклад, на Близькому Сході США поставили Саудівській Аравії та ОАЕ військову техніку на мільярди доларів. Ці угоди часто виправдовують як засіб протидії іранському впливу, але вони також прив'язують ці країни до зовнішньополітичних цілей США. В Африці американська зброя продається таким країнам, як Нігерія і Кенія, і часто супроводжується угодами про оборонну співпрацю, які включають антитерористичну підготовку і обмін розвідданими. Однак американські продажі не позбавлені суперечностей. Критики стверджують, що умови, пов'язані з цими угодами, іноді призводять до залежності або застосовуються вибірково. Наприклад, в той час як США критикують країни, як Іран за порушення прав людини, США спокійно торгує зброєю з країнами, як Саудівська Аравія, не зважаючи на численні порушення там прав людини. [71]

Китай застосував помітно інший підхід до продажу озброєнь. Хоча його частка на світовому ринку озброєнь менша, ніж у США, і становить близько 5,8% станом на 2023 рік, Пекін позиціонує себе як альтернативного постачальника для країн Глобального Півдня, які можуть не відповідати суворим умовам, що висуваються західними державами. Китайська зброя часто дешевша і поставляється з меншою кількістю політичних зобов'язань, що робить її привабливою для країн, які прагнуть уникнути західного контролю.[56]

Зосередженість КНР на експорті економічно ефективною і надійною військовою технікою знайшла відгук у таких країнах, як Пакистан, який став одним з найбільших клієнтів Китаю в галузі озброєнь. У період з 2017 по 2021 рік на Пакистан припадало 47% китайського експорту озброєнь, і він купував таку техніку, як винищувачі JF-17 і фрегати.[54] В Африці присутність Китаю також швидко зростає. Такі країни, як Нігерія і Судан, закуповують китайську бронетехніку, безпілотники і стрілецьку зброю. Ці продажі часто супроводжуються китайськими пропозиціями щодо розбудови місцевих виробничих потужностей, що ще більше поглиблює зв'язки з країнами-покупцями.

Критики китайської стратегії експорту озброєнь стверджують, що політика «без запитань» підтримує авторитарні режими і сприяє регіональній нестабільності. Наприклад, китайську зброю пов'язують із тривалими конфліктами в Південному Судані, де, за деякими даними, обидві сторони громадянської війни використовували зброю, поставлену Китаєм.

Продаж зброї - це не просто транзакції, а продовження зовнішньої політики. Коли США постачають сучасну військову техніку таким країнам, як Тайвань чи Індія, вони надсилають Китаю чіткий сигнал про свої стратегічні наміри. Аналогічно, готовність Китаю озброювати суперників США, таких як Іран чи Північна Корея, додає палива до їхнього суперництва. Ця динаміка віддзеркалюється на Глобальному Півдні, де обидві держави використовують продаж зброї як засіб розвитку альянсів і протидії впливу іншої держави.

Одним з показових прикладів є Філіппіни, країна, що опинилася між впливом США і Китаю. Протягом десятиліть Філіппіни поклалися на американську військову підтримку, отримуючи надлишкове американське обладнання і беручи участь у спільних оборонних ініціативах. Однак за президента Родріго Дутерте країна почала вивчати можливості укладання угод з Китаєм про постачання зброї, закупаючи вогнепальну зброю та інше обладнання. Ця зміна продемонструвала, як продаж зброї може слугувати барометром геополітичної орієнтації, а Філіппіни використовують свою позицію для отримання поступок від обох сторін.[81]

І Сполучені Штати, і Китай зазнають критики за наслідки їхнього експорту зброї для цивільного населення. Зокрема, американські поставки зброї були залучені до суперечливих конфліктів, як інтервенція коаліції під проводом Саудівської Аравії в Ємені, де використання американських бомб спричинило численні жертви серед мирного населення.[87] У свою чергу, китайський експорт зброї також пов'язують із порушеннями прав людини, наприклад, із застосуванням китайської військової техніки під час репресій проти етнічних меншин у М'янмі.[86]

Морська безпека стала однією з найбільш запеклих арен цього суперництва. Для Сполучених Штатів забезпечення свободи судноплавства і боротьба з піратством є критично важливими компонентами їхньої морської доктрини. Військово-морські сили США діють на ключових водних шляхах, таких як Гвінейська затока, Малаккська протока і Південно-Китайське море, часто в партнерстві з регіональними союзниками. В Африці, наприклад, США проводять спільні військово-морські навчання в рамках ініціативи «Станція африканського партнерства», спрямованої на розбудову спроможності африканських військово-морських сил боротися з піратством і захищати свої територіальні води. Ці операції часто наголошують на дотриманні міжнародного морського права, посилюючи відданість США глобальному порядку, заснованому на правилах.[71]

Підхід Китаю до морської безпеки тісно пов'язаний з його економічними інтересами. Розгортання китайських військово-морських сил часто зосереджене на захисті критично важливих торговельних шляхів і забезпеченні доступу до ресурсів. Наприклад, військово-морські сили Китаю підтримують постійну присутність в Аденській затоці, проводячи антипіратські операції для захисту китайського судноплавства. Крім того, будівництво Китаєм військово-морських об'єктів, таких як база в Джибуті, підкреслює його прагнення поширювати свою владу в стратегічних морських вузьких місцях. [85]

Хоча обидві держави стверджують, що сприяють стабільності, їх морські операції часто підкреслюють конкуруючі пріоритети. Південно-Китайське море є яскравим прикладом такої напруженості. Сполучені Штати проводять операції зі свободи судноплавства (FONOP), щоб кинути виклик територіальним претензіям Китаю і зміцнити міжнародне право. Ці операції є прямою відповіддю на дії Китаю, в тому числі на милітаризацію штучних островів і утвердження суверенітету над величезними морськими просторами у Південно-Китайському морі. Ці дії не лише посирили напруженість між двома державами, але й втягнули в конфлікт країни Глобального Півдня, такі як В'єтнам і Філіппіни, які балансують на межі між американським і китайським впливом.[85]

За межами відкритого моря миротворчість стала ще однією важливою сферою конкуренції. Сполучені Штати історично є одним з найбільших фінансових донорів миротворчих місій ООН, надаючи їм фінансування та матеріально-технічну підтримку. У таких регіонах, як Африка, США підтримували місії зі стабілізації зон конфліктів, часто пов'язуючи свої внески з ширшими ініціативами, спрямованими на просування демократії та прав людини.[13] Наприклад, США відіграли значну роль у підтримці місії Африканського Союзу в Сомалі (AMISOM), яка була спрямована на протидію загрозі з боку «Аш-Шабааб».[56]

Китай, тим часом, значно збільшив свою участь у миротворчій діяльності за останні два десятиліття, ставши найбільшим постачальником військ серед постійних членів Ради Безпеки ООН. Китайські військовослужбовці беруть участь у місіях з високим ступенем ризику, таких як місії в Малі та Південному Судані, де вони надають інженерну, медичну та безпекову підтримку.[31] На відміну від США, Китай розглядає свої миротворчі зусилля як частину своєї політики невтручання, підкреслюючи свою відданість повазі до суверенітету приймаючих країн. Такий підхід знаходить відгук у урядів багатьох країн Глобального Півдня, які вважають внесок Китаю менш нав'язливим порівняно з втручаннями під проводом Заходу.[46]

Сфера боротьби з тероризмом ще більше підкреслює розбіжності в операціях США і Китаю. Для Сполучених Штатів боротьба з тероризмом була ключовим елементом їхньої військової діяльності на Глобальному Півдні, особливо після терактів 11 вересня. Операції в таких регіонах, як Сахель, Східна Африка і Південно-Східна Азія, часто включають пряме військове втручання, удари з безпілотників і навчальні програми для місцевих сил безпеки. Африканське командування США (AFRICOM) відіграє центральну роль у цих зусиллях, співпрацюючи з африканськими військовими у боротьбі з екстремістськими угрупованнями, такими як Боко Харам і ІДІЛ. [56]

Антитерористичні зусилля Китаю, навпаки, є більш стриманими. Основна увага Пекіна зосереджена на захисті своїх інвестицій і громадян за кордоном, особливо в регіонах, де китайські компанії беруть активну участь в інфраструктурних проектах. Наприклад, у Пакистані Китай підтримав створення місцевих сил безпеки для захисту Китайсько-пакистанського економічного коридору (СРЕС). Аналогічно, в Африці китайські підрядники часто покладаються на приватні охоронні компанії та місцеву поліцію для забезпечення безпеки своїх операцій. Хоча ці зусилля позиціонуються як суто оборонні, критики стверджують, що вони надають пріоритет китайським інтересам над ширшими проблемами регіональної безпеки.[80]

Відмінності в їхніх підходах до військових операцій часто призводять до конфліктів. У 2018 році, в Джибуті, де і США, і Китай мають військові бази, з'явилися повідомлення про сутички за повітряний простір і звинувачення в інцидентах з наведенням лазерів на літаки. [82]

Альянси на Глобальному Півдні не виникають у вакуумі - вони формуються через складну взаємодію необхідності, важелів впливу та динаміки сили. Як для Сполучених Штатів, так і для Китаю альянси слугують інструментами для поширення впливу, забезпечення доступу до ресурсів та утримання стратегічних позицій. Для країн Глобального Півдня, однак, альянси формуються під впливом нагальних проблем безпеки, економічних потреб і прагнення зберегти суверенітет у поляризованому глобальному середовищі. [20]

В Африці, наприклад, безпекові альянси часто виростають з нагальних потреб, а не з довгострокової ідеологічної орієнтації. Такі країни, як Нігерія та Ефіопія, співпрацюють зі Сполученими Штатами у боротьбі з регіональним тероризмом, таким як Боко Харам або Аль-Шабаб, і водночас співпрацюють з Китаєм у сфері розвитку інфраструктури та економічних інвестицій. Ці відносини, що перетинаються, підкреслюють активність країн Глобального Півдня, які вміло лавірують між наддержавами, щоб отримати максимальну вигоду. Співпраця Нігерії з АФРІКОМ у сфері антитерористичної підготовки, а

також її значна залежність від китайських кредитів для реалізації залізничних і дорожніх проектів ілюструють цю подвійність.[60]

У Африці Джибуті є прикладом еволюції альянсів. Маючи як американські, так і китайські військові бази, Джибуті стала мікрокосмом більшого суперництва. США використовують свою базу для проєкцію сили на Близькому Сході і захисту торговельних шляхів, в той час як база Китаю захищає його інвестиції у регіоні. Джибуті вміло використовує своє стратегічне розташування для отримання фінансової та військової підтримки від обох держав, але ця подвійна орієнтація також наражає її на підвищені геополітичні ризики.

Південно-Східна Азія є ще одним прикладом. Філіппіни вже давно є договірним союзником США, користуючись американськими гарантіями безпеки перед обличчям регіональних загроз, особливо в Південно-Китайському морі. Однак за президента Родріго Дутерте Маніла пішла на зближення з Пекіном, приймаючи китайські інвестиції і применшуючи територіальні суперечки. Ця зміна не призвела до повного розриву зв'язків з Вашингтоном, але вивела американсько-філіппінський альянс на новий рівень складності. Наступник Дутерте з тих пір переналаштувався, підтвердивши зобов'язання щодо безпеки перед США, водночас обережно взаємодіючи з Китаєм, що відображає постійне балансування в регіоні.[59]

Як показують ці приклади, альянси на Глобальному Півдні далеко не статичні. Вони є динамічними угодами, на які впливають місцеві органи влади, регіональний розвиток і більш широке суперництво між США і Китаєм. У той час як дві наддержави прагнуть закріпити свій вплив через альянси, самі країни Глобального Півдня залишаються активними учасниками, формуючи умови і результати цих відносин відповідно до своїх унікальних потреб і прагнень.

Альянси, що розвиваються на Глобальному Півдні, є не лише відображенням зовнішнього тиску, але й місцевих пріоритетів та активності окремих країн. У той час як Сполучені Штати і Китай змагаються за зміцнення

свого впливу, країни Африки, Латинської Америки та Південно-Східної Азії дедалі більше навчилися домагатися поступок від обох держав. Ця зростаюча напористість країн Глобального Півдня підкреслює їхню роль як активних творців альянсів, які часто звертають суперництво на свою користь.[67]

Африка дає кілька найяскравіших прикладів того, як місцеві організації можуть формувати альянси. Ефіопія, регіональний центр сили у Східній Африці, вправно маневрує у відносинах як зі Сполученими Штатами, так і з Китаєм. Протягом багатьох років Ефіопія значною мірою покладалася на американську підтримку проектів розвитку та реформ управління, одночасно отримуючи вигоду від китайських інвестицій в інфраструктуру, наприклад, залізницю Аддіс-Абеба-Джибуті. Однак нещодавній конфлікт в ефіопському регіоні Тиграй виявив крихкість цих альянсів. У той час як США запровадили санкції та розкритикували ситуацію з правами людини в Ефіопії, Китай дотримувався політики невтручання, продовжуючи свою економічну участь. Ця розбіжність дозволила Ефіопії розвернутися в бік Пекіна, зміцнивши уявлення про те, що Китай пропонує більш передбачуване і менш нав'язливе партнерство.[31]

У Південно-Східній Азії конкурентна динаміка альянсів ще більш виражена. Відносини В'єтнаму зі Сполученими Штатами ілюструють, як історична ворожнеча може поступитися місцем стратегічній необхідності. Колись супротивники, ці дві країни знайшли спільну мову у спільному занепокоєнні щодо діяльності Китаю в Південно-Китайському морі. В'єтнам вітає візити американських військово-морських сил і угоди з продажу зброї, незважаючи на свою ідеологічну прихильність до соціалізму та історичні зв'язки з Китаєм. Цей альянс відображає прагматичний розрахунок: В'єтнам прагне протистояти регіональній напористості Китаю.[51]

Суперечки навколо Південно-Китайського моря також підкреслюють балансування, яке визначає альянси в регіоні. Такі країни, як Малайзія та Індонезія, обрали більш нюансовані підходи, працюючи як зі Сполученими Штатами, так і з Китаєм. Наприклад, Малайзія співпрацює з Китаєм у сфері

торгівлі та інфраструктурних проектів, одночасно беручи участь у навчаннях з безпеки під проводом США. [58]

Наслідки цього суперництва не обмежуються окремими країнами. Регіональні організації, такі як Африканський союз та АСЕАН, все більше втягуються в площину цієї конкуренції. Наприклад, Африканський союз використовує підтримку США та Китаю для просування континентальної інтеграції та цілей розвитку. Однак ця подвійна залученість також наражає організацію на ризик перетворення на поле битви конкуруючих інтересів, що потенційно підриває її здатність діяти незалежно.[33]

Перед АСЕАН стоїть подібний виклик. Принцип прийняття рішень організацією на основі консенсусу ускладнює представлення єдиної позиції з ключових питань. У той час як деякі члени АСЕАН, такі як В'єтнам і Філіппіни, схиляються до Сполучених Штатів, інші, такі як Камбоджа і Лаос, більш тісно пов'язані з Китаєм. [33]

У міру посилення суперництва США і Китаю динаміка альянсів на Глобальному Півдні буде продовжувати розвиватися. Країни прагнутимуть максимізувати свої вигоди при мінімізації ризиків, використовуючи відносини з обома наддержавами для вирішення своїх унікальних пріоритетів. Однак ця стратегія пов'язана з певними викликами, оскільки країни повинні орієнтуватися в умовах зростаючої поляризації глобальної політики, зберігаючи при цьому свою автономію. Для Сполучених Штатів і Китаю конкуренція за альянси полягає не лише в тому, щоб забезпечити собі партнерів, але й у формуванні ширшого геополітичного ландшафту - боротьба, яка визначатиме 21 століття.

Висновки до РОЗДІЛУ II

Дослідження другого розділу показало, що боротьба між США та Китаєм за вплив на Глобальному Півдні охоплює широкий спектр стратегічних інструментів, спрямованих на забезпечення геополітичних переваг. Сполучені Штати зосереджуються на довгострокових програмах, які зміцнюють інститути, підтримують демократію та сприяють стабільності. Це дозволяє США

формування партнерства, засновані на спільних цінностях і взаємній довірі. З іншого боку, Китай активно використовує інфраструктурні ініціативи, які часто приносять швидкі результати, але іноді супроводжуються ризиками залежності для країн-партнерів.

Ключовим елементом боротьби є використання культурної дипломатії. Через створення Інститутів Конфуція Китай поширює свої ідеї та налагоджує зв'язки з молодим поколінням на Глобальному Півдні. Сполучені Штати, у свою чергу, інвестують у програми обміну, спрямовані не лише на популяризацію американської культури, а й на створення глобальної мережі союзників, здатних підтримувати американські ініціативи на міжнародній арені.

Аналіз показав, що безпекові ініціативи також відіграють важливу роль у боротьбі за вплив. Сполучені Штати зосереджені на спільних військових навчаннях, підтримці обороноздатності союзників та боротьбі з тероризмом. Китай, з іншого боку, активно просуває своє лідерство через економічні інструменти, спрямовані на довгострокову політичну стабільність у регіоні.

У цьому контексті стає зрозуміло, що стратегічна взаємодія великих держав з країнами Глобального Півдня має як позитивні, так і негативні наслідки. Однією з головних проблем є те, що обидві сторони часто зосереджуються на власних геополітичних інтересах, а не на реальних потребах регіону. Водночас країни Глобального Півдня мають можливість використовувати це суперництво для пошуку найбільш вигідних варіантів співпраці.

Результати дослідження у другому розділі показують, що боротьба між США та Китаєм є складним процесом, який вимагає гнучкості з обох сторін і передбачає постійний пошук балансу між глобальними інтересами та локальними викликами.[60]

РОЗДІЛ III: ВПЛИВ БОРОТЬБИ США І КИТАЮ НА ГЛОБАЛЬНИЙ ПІВДЕНЬ

3.1 Динаміка і наслідки зовнішнього впливу на країни Глобального Півдня

Оскільки Сполучені Штати та Китай змагаються за вплив на Глобальному Півдні, країни цих регіонів не є пасивними реципієнтами зовнішнього тиску. Навпаки, вони активно орієнтуються в цьому суперництві, використовуючи різноманітні стратегії для захисту своїх інтересів, адаптації до мінливої динаміки та отримання вигоди від конкуренції. Шляхом переговорів, стратегічного балансування або залучення зовнішніх інвестицій країни Глобального Півдня демонструють значну самостійність у формуванні своєї взаємодії з обома наддержавами.[15]

В Африці місцеві стратегії часто зосереджені на максимізації економічних і безпекових переваг при мінімізації ризиків надмірної залежності. Ефіопія є переконливим прикладом такої динаміки. Протягом багатьох років ефіопський уряд підтримував тісні зв'язки як зі Сполученими Штатами, так і з Китаєм, використовуючи кожен з них для вирішення різних пріоритетів. Американська допомога у сфері розвитку підтримувала реформи управління та ініціативи у сфері охорони здоров'я, тоді як китайські інвестиції були спрямовані на інфраструктурні проекти, такі як залізниця Аддіс-Абеба-Джибуті. Така подвійна участь дозволила Ефіопії досягти своїх цілей розвитку, не орієнтуючись виключно на одну державу. Однак конфлікт у Тиграї висвітлив межі цієї стратегії. Коли США запровадили санкції у відповідь на порушення прав людини, Ефіопія все частіше зверталася до Китаю за дипломатичною та фінансовою підтримкою, демонструючи, як місцеві стратегії змінюються у відповідь на зовнішній тиск.[13, 31]

Нігерія, найбільша економіка Африки, демонструє інший підхід. Країна використала своє стратегічне значення для отримання вигод як від США, так і від Китаю. З одного боку, Нігерія співпрацює зі Сполученими Штатами в антитерористичних операціях проти Боко Харам, отримуючи військову підготовку і розвідувальну підтримку. З іншого боку, вона значною мірою покладається на китайські кредити та інвестиції для подолання дефіциту

інфраструктури. Будівництво залізниці Абуджа-Кадуна і глибоководного порту Леккі є флагманськими проектами, що фінансуються за рахунок китайських кредитів. Однак це балансування не позбавлене викликів. Критики в Нігерії висловлюють занепокоєння щодо довгострокової стійкості китайських кредитів, особливо у зв'язку з тим, що країна бореться з високим рівнем боргу. Водночас, залежність від американської допомоги у сфері безпеки наражає Нігерію на звинувачення у надто тісній прив'язці до західних інтересів, що підкреслює делікатний характер навігації у цьому суперництві.[27]

У Південно-Східній Азії стратегічна важливість регіону робить його центром конкуренції між США і Китаєм. Такі країни, як В'єтнам, Індонезія і Філіппіни, прийняли нюансовані стратегії для управління цією динамікою. В'єтнам, наприклад, встановив тісніші безпекові зв'язки зі Сполученими Штатами, щоб протистояти напористості Китаю в Південно-Китайському морі. Це включає закупівлю американської військової техніки і участь у спільних військово-морських навчаннях. Проте В'єтнам також підтримує міцні економічні зв'язки з Китаєм, своїм найбільшим торговельним партнером. Ця подвійна стратегія відображає зосередженість В'єтнаму на захисті свого суверенітету при одночасному забезпеченні економічного зростання.[51]

У Латинській Америці довготривале домінування Сполучених Штатів кидає виклик зростаючому економічному впливу Китаю. Країни регіону адаптувалися до цієї зміни, диверсифікуючи свої партнерства, використовуючи китайську участь як важіль впливу на переговори зі США. Бразилія є яскравим прикладом такої динаміки. За президентства Луїса Інасіу Лули да Сілви Бразилія зміцнила економічні зв'язки з Китаєм, особливо в аграрному секторі. Китай став найбільшим торговельним партнером Бразилії, імпортуючи величезні обсяги соєвих бобів і залізної руди. Водночас Бразилія зберегла стратегічні відносини зі Сполученими Штатами, співпрацюючи в таких питаннях, як зміна клімату та регіональна безпека. Така диверсифікація відображає прагнення Бразилії утвердити свою незалежність, отримуючи вигоду від обох відносин.[37]

Менші країни Латинської Америки, такі як Еквадор і Болівія, також застосовують креативні стратегії для подолання суперництва. Еквадор, наприклад, покладався на китайські кредити для розвитку інфраструктури, включаючи греблю гідроелектростанції Кока-Кодо-Сінклер. Однак зростаючі боргові проблеми змусили еквадорський уряд переглянути умови з Пекіном, одночасно шукаючи альтернативні джерела фінансування від США та міжнародних фінансових інституцій. Такий підхід дозволяє Еквадору зберігати гнучкість у своїй зовнішній політиці, водночас вирішуючи економічні проблеми.[73]

Близький Схід, який традиційно не відносять до Глобального Півдня, також демонструє, як місцеві стратегії формуються під впливом зовнішньої конкуренції. Такі країни, як Саудівська Аравія та Об'єднані Арабські Емірати (ОАЕ), історично покладалися на Сполучені Штати щодо гарантій безпеки та військової підтримки. Однак зростаюча участь Китаю в регіоні, особливо через інвестиції в енергетику та інфраструктуру, створила нові можливості для диверсифікації. Рішення ОАЕ співпрацювати з Китаєм у таких проектах, як контейнерний термінал у порту Халіфа, підкреслює їхні зусилля збалансувати традиційний альянс зі США і водночас взаємодіяти з Китаєм в економічних питаннях. Цей подвійний підхід відображає ширшу регіональну тенденцію хеджування від надмірної залежності від будь-якої однієї держави.[79]

В усіх цих регіонах спільною рисою є акцент на тактиці переговорів. Країни Глобального Півдня часто використовують суперництво між США і Китаєм, щоб домогтися поступок і забезпечити собі кращі умови. Наприклад, Шрі-Ланка використала інтерес Китаю до порту Хамбантота, щоб отримати значні інвестиції в інфраструктуру, хоча пізніше це призвело до занепокоєння щодо стійкості боргу. Аналогічно, Кенія використала своє стратегічне розташування і роль у боротьбі з тероризмом для залучення допомоги та інвестицій від обох держав, продемонструвавши, як місцеві гравці можуть максимізувати свою силу на переговорах.[40]

В основі цих стратегій лежить концепція адаптації. У міру того, як США і Китай коригують свої підходи до Глобального Півдня, країни регіону постійно перекалібровують свою політику, щоб відповідати мінливій динаміці. Ця здатність до адаптації відображає не лише активність цих країн, але й їхню стійкість перед обличчям зовнішнього тиску. Орієнтуючись у складнощах конкуренції великих держав, Глобальний Південь демонструє свою здатність формувати власну долю, навіть в умовах більш широкої боротьби за глобальний вплив.

Зростаюче суперництво між Сполученими Штатами та Китаєм створило складний геополітичний ландшафт для країн Глобального Півдня. Хоча деякі країни можуть схилитися на бік однієї з наддержав, більшість з них змушені балансувати на межі. Такий підхід відображає прагматичну потребу вирішувати нагальні внутрішні пріоритети, зберігаючи при цьому стратегічну автономію в розділеному світі. Балансування зовнішньої політики передбачає ретельне калібрування, оскільки країни Глобального Півдня прагнуть уникнути відчуження будь-якої з держав, водночас використовуючи свої відносини для досягнення економічних, безпекових і політичних цілей.[64]

Серед ключових наслідків впливу боротьби за домінування між США та Китаєм для країн Глобального Півдня варто виділити явище, яке отримало назву «дипломатія боргової пастки».[65] Цей термін набув популярності в дискусіях про глобальні фінанси та геополітичну стратегію, особливо у зв'язку зі зростанням впливу Китаю в країнах, що розвиваються. Він стосується ситуації, коли потужна країна-кредитор або установа надає значні кредити менш розвиненій країні, яка потім має труднощі або не може їх повернути. Це, в свою чергу, дозволяє кредитору отримати економічні або політичні поступки від країни-боржника. Ця концепція часто згадується в критиці зовнішньої політики Китаю. [75]

За останні кілька десятиліть Китай перетворився на головного глобального кредитора, спрямовуючи кошти переважно через такі ініціативи, як "Один пояс,

один шлях". До 2023 року Китай позичив \$1,3 трлн. на інфраструктурні проекти для країн Глобального Півдня.[39]

Яскравим прикладом є розбудова порту Хамбантота в Шрі-Ланці. Проект, що фінансувався переважно за рахунок китайських кредитів, мав на меті посилити позиції Шрі-Ланки як ключового судноплавного вузла в Азії. Однак, через нездатність країни впоратися зі зростаючим боргом, Шрі-Ланка була змушена віддати порт в оренду Китаю на 99 років, надавши Пекіну стратегічний плацдарм в Індійському океані. Цей випадок спонукав багатьох дослідників замислитися над тим, чи не є економічні вигоди від таких інвестицій надто викривленими на користь кредитора, замість того, щоб забезпечувати взаємну вигоду.[39]

В Африці спостерігається схожа картина. Наприклад, будівництво залізниці Аддіс-Абеба-Джибуті, завершене у 2016 році, фінансувалося переважно за рахунок кредиту на суму 3 мільярди доларів від китайського Ексімбанку. Цей проект вважається одним із найважливіших у розвитку інфраструктури Ефіопії, проте він не приніс достатнього доходу для того, щоб почати виплачувати борг.[46]

Згідно з дослідженням, проведеним в рамках Jubilee Debt Campaign у жовтні 2018 року, борг африканських країн перед Китаєм зріс з 10 мільярдів доларів у 2010 році до понад 30 мільярдів доларів у 2016 році.

Наслідки таких фінансових домовленостей є глибокими і впливають не лише на економічний ландшафт, але й на політичний суверенітет країн-реципієнтів. Заборгованість часто призводить до посилення залежності від китайського капіталу для подальшого розвитку або рефінансування, що може більше відповідати стратегічним інтересам Китаю, ніж потребам розвитку країн, яким він має намір допомогти. Китай захищає цю практику, підкреслюючи роль розвитку інфраструктури у стимулюванні економічного зростання. Однак наростаюча боргова криза в кількох країнах, що виникла після китайських інвестицій, малює іншу картину.

Наслідки для економік країн Глобального Півдня від боргів Китаю є різними: вони впливають як на макроекономічну стабільність цих країн, так і на їхній політичний суверенітет. На основі кількох досліджень вимальовується закономірність: початкове підвищення рівня інфраструктури та потенціалу для розвитку часто нівелюється непідйомним рівнем боргу, що призводить до значних фіскальних труднощів.[44]

Наприклад, у Замбії накопичення боргу стало гострою проблемою: у листопаді 2020 року країна оголосила дефолт за облігаціями на суму 42,5 мільйона доларів США, що стало першим дефолтом в Африці в епоху пандемії. Значна частина зовнішнього боргу Замбії у розмірі 12 мільярдів доларів США належить китайським кредиторам, які фінансували такі проекти, як будівництво доріг та електростанцій, які, хоча й були необхідними, але недостатньо стимулювали економіку, щоб компенсувати понесені борги. Фіскальне навантаження, спричинене цим боргом, обмежило здатність Замбії інвестувати в подальший національний розвиток або соціальні програми, що демонструє замкнене коло позик і боргів, яке загрожує довгостроковому економічному суверенітету країн Глобального Півдня.[23]

Ці сценарії є не поодинокими випадками, а частиною ширшої тенденції, коли економічна залежність використовується для отримання політичних вигід. Стратегічне розгортання Китаєм дипломатії боргової пастки має більш широкі наслідки для регіональної стабільності та міжнародної безпеки. Цей вплив особливо помітний у Південно-Східній Азії, де фінансовий вплив Китаю проникає глибоко в політичну та економічну структуру багатьох країн.

Ще одним прикладом може слугувати Гондурас. У березні 2023 року Китай підписав спільне комюніке з Міністерством закордонних справ Гондурасу, в якому заявив, що "Тайвань є невід'ємною частиною китайської території", розірвавши відносини з Тайванем після понад вісімдесяти років. Через кілька місяців, у червні 2023 року, Гондурас став новою латиноамериканською країною, яка приєдналася до ініціативи "Один пояс, один шлях". У серпні 2023 року

Гондурас, як частина Центральноамериканського парламенту, офіційно проголосував за виключення Тайваню з числа постійних спостерігачів і замінив його на Китай, вважаючи Тайвань "провінцією материкового Китаю, що позбавляє його права брати участь як незалежна країна".

Глобальна реакція на маневри Китаю була неоднозначною, але все більш напруженою. Сполучені Штати, Європейський Союз і Японія, висловили занепокоєння тактикою Китаю, розглядаючи її як виклик традиційним міжнародним нормам у сфері фінансів і політичного суверенітету.

Опинившись між двома найбільшими світовими наддержавами, країни Глобального Півдня часто опиняються в хиткому становищі, не бажаючи ні відштовхувати одну наддержаву, ні повністю віддаватися іншій. Суперництво між Сполученими Штатами та Китаєм, хоч і є нав'язливим, але не повністю диктує зовнішню політику цих країн. Натомість багато з них активно намагаються домовитися про власний простір у цьому конкурентному ландшафті, застосовуючи стратегії, які дозволяють їм зберігати автономію та гнучкість. Йдеться не просто про балансування - йдеться про розробку політики, налагодження партнерства і прийняття регіональних стратегій, які ізолюють їх від надмірної залежності, водночас максимізуючи вигоди.[55]

У таких регіонах, як Близький Схід, країни адаптувалися до зовнішнього тиску, використовуючи своє економічне та географічне значення. ОАЕ є яскравим прикладом. ОАЕ вже давно покладаються на американські гарантії безпеки та військову підтримку, але вони також стали критично важливим партнером Китаю на Близькому Сході. Участь Пекіна в порту Халіфа в ОАЕ та його ширша роль у технологічному секторі країни, включаючи суперечливе розгортання мереж 5G компанії Huawei, демонструють готовність ОАЕ співпрацювати з обома державами. Підкреслюючи свою цінність як торгового і логістичного центру, ОАЕ вдалося отримати значні економічні вигоди від Китаю, зберігаючи при цьому міцні відносини з США у сфері безпеки.[1]

У Південній Азії подібну адаптивність продемонструвала Бангладеш. Розташована між Індією і Китаєм, зі зростаючими зв'язками зі Сполученими Штатами, Бангладеш вміло виторгувала для себе простір. Країна прийняла китайські інвестиції в рамках Ініціативи BRI, включаючи проект мосту Падма, який з'єднує критичні регіони Бангладеш і розширює торговельні шляхи. Одночасно Дакка бере участь в ініціативах під проводом США, таких як Індо-Тихоокеанська стратегія, яка наголошує на морській безпеці та регіональній стабільності. Таке балансування дозволяє Бангладеш зміцнювати свою економіку та інфраструктуру безпеки, не втягуючись надто глибоко в суперництво між сусідами чи наддержавами.[46]

Ці адаптації не позбавлені викликів. Багато країн стикаються з критикою за їхній опортунізм або відсутність відданості чітким принципам. У деяких випадках залежність від зовнішніх сил у питаннях інфраструктури чи безпеки призводить до негативної реакції всередині країни. У Замбії, наприклад, занепокоєння щодо китайського боргу викликало дебати щодо довгострокових наслідків участі Пекіна у критично важливих інфраструктурних проектах. Аналогічно, на Філіппінах зміни в політиці між прокитайською і проамериканською позиціями створили невизначеність, ускладнивши здатність країни досягати послідовних цілей розвитку.

3.2 Моделі розвитку для Глобального Півдня в умовах боротьби США і Китаю

Суверенітету загрожує не лише зовнішній тиск у вигляді кредитів, торговельних угод чи інфраструктурних проектів, але й те, як ці зовнішні зобов'язання перетинаються з внутрішніми структурами управління. У багатьох країнах Глобального Півдня бюрократична неефективність, корупція та еліти створюють системні вразливості, якими можуть скористатися зовнішні сили, ще більше підриваючи суверенітет. Ці внутрішні слабкості створюють сприятливий ґрунт для стратегій США і Китаю, спрямованих на посилення їхнього впливу, часто змушуючи країни боротися за збереження контролю над своїм внутрішнім порядком денним.

В Африці Демократична Республіка Конго є яскравим прикладом того, як зовнішня активність перетинається з внутрішніми проблемами управління, підриваючи суверенітет. ДРК - одна з найбагатших країн на природні ресурси, зокрема кобальт і мідь, які є важливими для глобальних ланцюгів постачання.[84] Однак слабе управління і широко розповсюджена корупція зробили її дуже вразливою до зовнішньої експлуатації. Китайські компанії, включаючи державні підприємства, домінують у гірничодобувному секторі ДРК. У 2008 році угода «корисні копалини в обмін на інфраструктуру» між ДРК і Китаєм обіцяла мільярдні інвестиції в інфраструктуру в обмін на права на видобуток корисних копалин. Хоча деякі дороги і лікарні були побудовані, розслідування конголезьких наглядових груп показали, що значна частина фінансування була використана не за призначенням або розкрадена елітою, в результаті чого більшість конголезьких громадян залишилися без відчутних переваг. [84]

Нігерія є ще одним прикладом того, як внутрішня вразливість може посилити зовнішній вплив. Як найбільший виробник нафти в Африці, Нігерія вже давно є ключовим партнером як для США, так і для Китаю. Однак системна корупція в нафтовому секторі значно послабила здатність країни отримувати вигоду від своїх ресурсів.[24, с. 73-74] Американські та китайські компанії були замішані в суперечках за участю нігерійських еліт. Наприклад, у 2010 році розслідування Міністерства юстиції США виявило, що компанія Halliburton заплатила понад 182 мільйони доларів хабарів, щоб отримати нафтогазові контракти в Нігерії. Аналогічним чином, китайські фірми, хоча і рідше піддаються ретельній перевірці, стикаються зі звинуваченнями в недоплаті податків і експлуатації місцевих громад.[59]

У Південно-Східній Азії М'янма ілюструє, як зовнішній вплив може загострити проблеми внутрішнього врядування. Після військового перевороту в 2021 році Китай підтримував тісні відносини з хунтою М'янми, надаючи економічну підтримку та продовжуючи великі інфраструктурні проекти в рамках Ініціативи «Один пояс, один шлях». Однак місцеві групи опору звинуватили

китайські компанії в тому, що вони сприяють корупції та авторитаризму хунти.[86]

Навіть у більш стабільних країнах, таких як Кенія, бюрократична неефективність створила можливості для зовнішнього впливу. Суперечливий проект будівництва залізниці, що фінансується китайським Ексімбанком, став центром дебатів про управління Кенією. Хоча проект був проголошений як велике інфраструктурне досягнення, повідомлення про завищені витрати і нерегулярні процеси закупівель викликали занепокоєння щодо корупції. Розслідування, проведене Комісією з етики та боротьби з корупцією Кенії у 2019 році, показало, що високопосадовці привласнили кошти під час будівництва залізниці. Ці помилки в управлінні не лише обтяжили Кенію непідйомним боргом, але й дозволили Китаю встановити більший контроль над управлінням проектом, що поставило під сумнів суверенітет країни.[70]

Вплив США на Глобальному Півдні часто йде за іншою траєкторією, але також може загострювати проблеми врядування. В Афганістані за роки військової та фінансової підтримки США не вдалося створити стійку структуру управління. У період з 2001 по 2021 рік США витратили понад 145 мільярдів доларів на реконструкцію та розвиток Афганістану.[2] Однак значна частина цих коштів була втрачена через корупцію, а місцеві еліти та польові командири збагачувалися за рахунок суспільного добробуту. Спеціальний генеральний інспектор з реконструкції Афганістану (SIGAR) повідомив, що мільярди були витрачені на погано сплановані проекти, від деяких з яких взагалі відмовилися. Ця неефективність призвела до того, що Афганістан став сильно залежати від американської допомоги, але не зміг розбудувати інституційну спроможність, необхідну для здійснення суверенітету над власними справами.[3]

Дилема балансу між короткостроковими пріоритетами розвитку та довгостроковою стратегічною автономією займає центральне місце в суперництві між США та Китаєм на Глобальному Півдні. Прагнучи задовольнити нагальні потреби розвитку, країни часто укладають угоди із

зовнішніми силами, які приносять негайні вигоди, але водночас створюють залежність.[11] На цей компроміс значною мірою впливає суперництво між Сполученими Штатами та Китаєм, оскільки кожна наддержава використовує свої ресурси для формування траєкторій розвитку цих країн, одночасно вбудовуючи в цей процес власні стратегічні інтереси.[25]

Конкуренція між американською та китайською моделями розвитку лежить в основі цієї динаміки. Китайський підхід, заснований на державній підтримці та інфраструктурі, забезпечує негайні, відчутні результати, що є привабливим для країн, які потребують видимого прогресу. І навпаки, Сполучені Штати сприяють зростанню, керованому приватним сектором, і реформам управління. Ці контрастні підходи ставлять країни Глобального Півдня в ситуацію, коли вони повинні не лише обирати, яку модель прийняти, але й узгоджувати ці зовнішні впливи зі своєю довгостроковою незалежністю.[11]

Одним з найбільш безпосередніх чинників тиску є величезний масштаб потреб у розвитку. Наприклад, в Африці, де дефіцит фінансування інфраструктури перевищує 100 мільярдів доларів щорічно, США і Китай позиціонують себе як ключові гравці. [27]

Енергетика є ще одним критично важливим сектором, де цей компроміс чітко простежується. Країни, що розвиваються, стикаються зі зростаючим тиском щодо переходу на відновлювані джерела енергії, зберігаючи при цьому енергетичну безпеку. І США, і Китай позиціонують себе як партнерів у цьому переході, хоча і з різними підходами. Китай часто пропонує готові рішення для проектів з відновлюваної енергетики, від фінансування до будівництва, але ці угоди часто зобов'язують країни використовувати китайське обладнання та експертизу.[23] США, з іншого боку, наголошують на партнерстві з приватним сектором і часто пов'язують свою підтримку з ширшими геополітичними цілями, такими як протидія китайському впливу.[69]

Ці компроміси діють не ізольовано, а взаємодіють з внутрішніми пріоритетами і можливостями країн Глобального Півдня. Уряди повинні

орієнтуватися в цій динаміці, одночасно вирішуючи внутрішні проблеми для досягнення видимих результатів розвитку. Потреба у швидкому прогресі часто змушує країни приймати зовнішню підтримку без повного врахування довгострокових наслідків, створюючи замкнене коло залежності, з якого стає важко вирватися. Водночас національні еліти можуть надавати перевагу короткостроковим вигодам або особистим інтересам, що ще більше ускладнює зусилля, спрямовані на збереження стратегічної автономії.

Зрештою, компроміси між розвитком і автономією підкреслюють складний і глибоко взаємопов'язаний характер суперництва між США і Китаєм на Глобальному Півдні. Країни повинні постійно оцінювати, наскільки зовнішні впливи відповідають - або суперечать - їхнім довгостроковим цілям, адаптуючи свої стратегії для збереження якомога більшої автономії при одночасному задоволенні нагальних потреб свого населення. Таке балансування є одночасно і відображенням їхньої спроможності, і свідченням повсюдного поширення конкуренції між наддержавами.

3.3 Перспективи перерозподілу сил і нових альянсів на Глобальному Півдні під впливом боротьби США і Китаю

Боротьба між США та Китаєм змінює контури глобального порядку, сприяючи поступовому переходу до багатопольярного світу, де влада розподіляється між дедалі більшою кількістю акторів. Застарілі моделі, що домінували за часів холодної війни чи однопольярної гегемонії США, поступаються місцем новій реальності. У сучасному світі економічні трансформації, технологічний прогрес, демографічні виклики та регіональні прагнення дозволяють країнам Глобального Півдня не лише реагувати на зміни, але й активно формувати їх.[60]

Середні держави - держави зі значною регіональною присутністю, економічною вагою та дипломатичними здібностями, але не на рівні з наддержавами, які домінують у всьому спектрі, особливо готові взяти на себе посилену роль.[44] Односторонство має свої межі, і ми їх вже досягли. Кілька важливих «прагматичних держав», серед яких Індія, Саудівська Аравія, ОАЕ,

Катар, Південна Африка і Туреччина, є ключовими для будь-якого надійного вирішення глобальних проблем, таких як зміна клімату, продовольча безпека, регіональна і транспортна безпека, якщо назвати лише деякі з них.[79]

Замість того, щоб залишатися пасивними об'єктами суперництва великих держав, ці середні держави все частіше беруть на себе роль посередників, організаторів та активних творців міжнародного порядку. Вони уникають однозначної орієнтації на Вашингтонський чи Пекінський центри, формуючи зовнішню політику на основі гнучкості, прагматизму та пошуку співробітництва.

На практиці це означає, що в умовах напруженості у відносинах між США та Китаєм така середня держава, як Індонезія, може діяти через АСЕАН для підтримки регіональної стабільності, сприяння вирішенню конфлікту в Південно-Китайському морі та забезпечення того, щоб багатосторонні форуми залишалися функціональними майданчиками для діалогу. Аналогічно, Індія використовує своє економічне зростання, стратегічне розташування поблизу важливих морських торговельних шляхів і культурний вплив, щоб позиціонувати себе як ключового гравця в індо-тихоокеанській геополітиці.

Розвиток багатополлярності проявляється у створенні нових інституційних форматів і невеликих альянсів. Середні й менші держави дедалі частіше ініціюють співпрацю з конкретних питань, виходячи за межі традиційних геополітичних поділів.[45] Наприклад, альянси на зразок Африканської групи з відновлюваної енергетики або Азійської коаліції з цифрового врядування демонструють спроможність держав узгоджувати спільні позиції. Так, країни Африки та Азії можуть об'єднати зусилля для створення спільних стандартів цифрової інфраструктури, які вони запропонують американським і китайським технологічним компаніям.[52] Цей підхід дозволяє їм не просто адаптуватися до існуючих правил, а й формувати нові норми, які враховують їхні інтереси та регіональні пріоритети.

Іншим виміром цих нових домовленостей є поява альтернативних фінансових та інвестиційних інституцій, деякі з яких пов'язані з китайськими

ініціативами, а інші намагаються збалансувати існуючі інституції, в яких домінують західні країни. Азійський банк інфраструктурних інвестицій (АБІІ), Новий банк розвитку (НБР), створений країнами БРІКС та різні регіональні банки розвитку пропонують країнам Глобального Півдня більший вибір варіантів фінансування. Це дозволяє їм зменшити залежність від будь-якого одного кредитора, підвищуючи їхню здатність домовлятися про кращі умови. З часом ці інституції можуть сприяти розвитку більш горизонтальних відносин, оскільки позичальники і кредитори встановлюють взаємні стандарти підзвітності. За умови розумного управління такі механізми можуть допомогти запобігти фрагментації глобальної фінансової архітектури і натомість сприяти створенню більш інклюзивної системи, в якій середні держави матимуть офіційний голос.[39]

Важливо зазначити, що зростання багатополярних механізмів не гарантує узгодженості чи гармонії. Зростання кількості впливових гравців збільшує ризик конфлікту. Деякі країни можуть віддавати перевагу політиці невтручання та економічному прагматизму, тоді як інші зосереджуються на демократії, правах людини або відповідальності за навколишнє середовище.

У цьому контексті держави часто використовують стратегію «змінної геометрії», формуючи партнерства залежно від конкретного питання. Наприклад, вони можуть співпрацювати з Китаєм у фінансуванні регіональної інфраструктури, підтримувати Сполучені Штати у встановленні правил кібербезпеки або об'єднувати зусилля з країнами Глобального Півдня для захисту справедливих умов торгівлі у Світовій організації торгівлі.

Поширення дипломатії середніх держав також заохочує вертикальні та горизонтальні зв'язки між державами. Вертикальні зв'язки передбачають налагодження міцніших зв'язків між національними урядами та субнаціональними суб'єктами, такими як мери, місцеві бізнес-ради та групи громадянського суспільства, які можуть співпрацювати через кордон для вирішення спільних проблем, часто більш ефективно на національному чи

глобальному рівнях. Горизонтальні зв'язки проявляються у формі нових культурних і освітніх мереж, дослідницької співпраці та народної дипломатії, які ще більше урізноманітнюють і зміцнюють багатополярні зв'язки.

Для Сполучених Штатів і Китаю ці зрушення несуть як виклики, так і можливості. З одного боку, дві великі держави не можуть просто нав'язувати своє бачення на світовій арені, де зараз багато впливових гравців. Вони повинні розвивати дипломатію, яка поважає роль середніх держав і визнає регіональні особливості. З іншого боку, взаємодія з новою багатополярністю може стимулювати адаптацію політики. Щоб зберегти свою впливову позицію, США, ймовірно, доведеться переглянути підходи до фінансування, зробивши їх більш адаптивними, підтримувати реальні багатосторонні ініціативи та пропонувати партнерства в галузі інфраструктури, які враховують специфіку економічних і соціальних умов країн Глобального Півдня. Китаю, аналогічно, можливо, доведеться продемонструвати більшу прозорість у своїй практиці кредитування і готовність співпрацювати з іншими гравцями над регіональними проектами, які відповідають стандартам якості.

У довгостроковій перспективі зростання дипломатії середніх держав і поява багатополярних моделей можуть зменшити пастки залежності, послабити домінування одного актора і сприяти встановленню більш збалансованого міжнародного порядку. Якщо ці процеси стануть зрілими, вони можуть призвести до створення середовища, в якому Глобальний Південь буде не просто театром конкуренції великих держав, а ареною справжніх інновацій. Це означатиме більше уваги для місцевих пріоритетів, ширших концепцій розвитку, що відображають численні культурні, політичні та економічні традиції. Хоча суперництво між США і Китаєм нікуди не зникне, його інтенсивність може бути пом'якшена противагами і буферами, створеними стратегічно сильними державами Глобального Півдня, які відмовляться бути на другорядні ролі.[21]

По суті, нова дипломатія середніх держав пропонує Глобальному Півдню можливість відійти від традиційних ієрархій та залежності від одностороннього

впливу великих держав. Країни, які проводять розумну, гнучку та принципову дипломатію, можуть забезпечити, щоб зовнішні впливи не пригнічували місцеві ініціативи, а натомість залучали їх до активної участі у формуванні глобального порядку. Таким чином вони сприяють створенню більш складного, але потенційно більш справедливого світу.

На фоні суперництва США і Китаю спостерігається відродження та активізація співпраці Південь-Південь - ініціатив, які об'єднують країни Африки, Латинської Америки, Карибського басейну, Азії та Тихоокеанського регіону для просування колективних ініціатив. Хоча ці зусилля не є новими - такі рухи, як Рух неприєднання і Група 77, виникли ще в середині двадцятого століття - сучасна взаємодія Південь-Південь стає більш спрямованою на вирішення складних викликів двадцять першого століття. Оновлений фокус дає Глобальному Півдню можливість формувати власні моделі розвитку, які враховують місцеві пріоритети та забезпечують прогрес, а не шаблони, що були нав'язані зовнішніми силами.[14]

Одним із ключових рушіїв сучасної співпраці Південь-Південь є прагнення уникнути залежності від впливу великих держав, таких як Сполучені Штати або Китай. У той час як ці глобальні гравці конкурують за формування траєкторій розвитку, лідери країн Глобального Півдня все більше усвідомлюють важливість горизонтальних партнерств. [11]

Наприклад, бразильські сільськогосподарські дослідницькі центри, такі як EMBRAPA, співпрацюють з африканськими країнами для впровадження тропічних сільськогосподарських технологій, які підвищують врожайність і покращують продовольчу безпеку. Так само Індія, відома своїм потужним фармацевтичним сектором, співпрацює з такими африканськими країнами, як Кенія, над спільним виробництвом доступних ліків і вакцин, зміцненням систем охорони здоров'я і забезпеченням більшого доступу до життєво необхідних ліків.[40]

Важливо, що співпраця Південь-Південь може також посилити переговорну силу на аренах глобального управління. Коли група африканських і латиноамериканських експортерів формує коаліцію у Світовій організації торгівлі, вона може наполягати на більш справедливому ціноутворенні на товари, кращих умовах торгівлі та скасуванні тарифів, які ставлять у невідгдане становище їхніх фермерів. Коли малі острівні держави, як Мальдіви і Тувалу, об'єднуються в Альянс малих острівних держав, вони здійснюють дипломатичний вплив а також моральний вплив, за рахунок того, що вони постають найбільш постраждалими від зміни клімату. Таким чином, вони виступають за кращу кліматичну політику на глобальних кліматичних переговорах. Тим часом розширення таких платформ, як форум Індія-Бразилія-Південна Африка (IBSA), урізноманітнює дискусію про те, що таке «хороший» розвиток, «справедливі» економічні домовленості та «рівноправний» трансфер технологій.[50]

На момент свого заснування у 1945 році ООН налічувала 51 державу-члена, сьогодні ця кількість зросла до 193, що відображає хвилі деколонізації та появу нових націй. Реформа Ради Безпеки ООН залишається ключовим питанням для країн Глобального Півдня, що підкреслює їх прагнення до більшого представництва в глобальному управлінні. Оскільки понад 60 країн - переважно з Глобального Півдня - ніколи не були членами Ради Безпеки, склад цього ключового міжнародного органу часто критикують як застарілий і нерепрезентативний. Багато держав Африки, Азії та Латинської Америки стверджують, що нинішня структура не відображає реалій сучасного світу, де їхні регіони відіграють дедалі важливішу роль у вирішенні глобальних проблем.[40]

Такі країни і групи, як Африканський Союз і коаліція L.69, підкреслюють, що недостатнє представництво країн, що розвиваються, є «найбільш фундаментальною проблемою Ради Безпеки». Їхні заклики до реформи стосуються як розширення кола постійних членів, включно з державами Глобального Півдня, так і перегляду права вето. У той час як одні виступають за

повне скасування права вето, інші наполягають на тому, що якщо воно буде збережено за нинішніми постійними членами, то такий самий привілей має бути наданий і будь-яким новим постійним членам.[14]

Цей поштовх до реформ свідчить про ширший намір Глобального Півдня переосмислити норми і структури міжнародних інституцій, щоб вони краще відображали голоси та інтереси країн, що розвиваються. Включення постійних місць для африканських, латиноамериканських та азійських країн не лише вирішить проблему історичної нерівності, але й підвищить легітимність та ефективність Ради в очах Глобального Півдня.

Колективні зусилля слугують противагою часто бінарній логіці конкуренції великих держав. Замість того, щоб бути змушеними обирати між американськими парасольками безпеки і китайськими інфраструктурними кредитами, держави можуть скористатися більш різноманітним інструментарієм.[11] Африканська країна зможе інтегрувати бразильські агрономічні знання, індійські технології цифрових платежів і кубинські медичні тренінги, щоб розробити стратегію розвитку. Приймаючи таке розмаїття, співпраця Південь-Південь може зменшити ризик надмірної зосередженості на одному іноземному партнері.[14]

Однак це не означає, що співпраця Південь-Південь є панацеєю. Дисбаланс сил все ще існує між відносно більшими або більш індустріалізованими державами Глобального Півдня та їхніми меншими і біднішими на ресурси сусідами. Не всі запропоновані форми співпраці є взаємовигідними, а корупція або неефективне управління можуть затьмарити гарні наміри навіть тих, хто їх має. Координація між десятками країн з різними мовами, політичними системами та економічними структурами є дуже складним завданням. Фінансові труднощі також обмежують масштаби проектів, що фінансуються виключно по лінії Південь-Південь, іноді вимагаючи гібридних домовленостей, які включають північних донорів або багатосторонні інституції.[50]

Співпраця між країнами Глобального Півдня вирізняється прагненням до пошуку рішень, які враховують місцеві реалії та уникають ієрархічності, властивої традиційним моделям міжнародної взаємодії. Зміцнення довіри та накопичення спільного досвіду можуть стати основою для створення нових норм і стандартів, які матимуть вплив на глобальне управління.

Якщо ці альтернативні шляхи будуть розроблені, вони можуть сприяти створенню більш поліцентричного і збалансованого світового порядку. Держави продовжуватимуть співпрацювати з великими гравцями, але робитимуть це з позиції більшої довіри та рівності. Таким чином, співпраця Південь-Південь не лише зменшує напруженість у суперництві між США та Китаєм, але й відкриває нові можливості для розвитку.[11]

У міру того, як конкуренція між США і Китаєм розгортається на Глобальному Півдні, її наслідки, ймовірно, вийдуть далеко за межі безпосередніх інтересів будь-якої окремої сторони. З часом боротьба за вплив змінить моделі глобального управління, давши інституціям випробування на міцність та призведуть до появи абсолютно нових нормативних рамок. Остаточний напрямок цих трансформацій залишається невизначеним і залежить від того, наскільки ефективно держави, групи громадянського суспільства, багатосторонні організації та недержавні актори зможуть спрямувати конкурентний тиск у механізмів вирішення колективних проблем.

Один з найбільш великих довгострокових наслідків стосується легітимності та довіри до нинішньої архітектури глобального управління. Такі інституції, як ООН, СОТ та Бреттон-Вудська фінансова система, здебільшого були започатковані в епоху домінування Заходу.[49] Незважаючи на різні реформ і зусилля, спрямовані на збільшення представництва країн Глобального Півдня, багато хто вважає, що ці органи все ще відображають застарілі ієрархії та норми. Посилення суперництва між США та Китаєм створює додаткове навантаження на ці інституції, оскільки кожна з держав хоче спробувати переосмислити існуючі правила. Країни Африки, Латинської Америки та Азії

будуть змушені запитати себе: Чи ці форуми все ще служать їхнім інтересам, чи повинні з'явитися нові платформи, які краще відображатимуть їх реалії?[44]

У нашому дослідженні можна спостерігати зростання значення регіональних інституцій, які дедалі частіше стають платформами для вирішення локальних проблем та зміцнення співпраці. Організації на кшталт Африканського Союзу та АСЕАН мають потенціал перетворитися на впливові механізми глобального управління, якщо зможуть відповідати на місцеві потреби та забезпечувати реальні результати.

З часом ці інституції можуть відігравати ключову роль у посередництві та вирішенні криз, стаючи фундаментом нової моделі світового порядку. У такій системі традиційний поділ між Північчю і Півднем може поступитися місцем більш горизонтальній інтеграції, де регіональні блоки мають реальну здатність формувати глобальні правила та ефективно реагувати на виклики.

Цей зсув також призведе до переосмислення того, як ми розуміємо стабільність. Замість того, щоб покладатися на єдиного гегемона у підтримці глобальної безпеки, нові механізми можуть розподілити відповідальність між різними державами і коаліціями. Запобігання конфліктам, миротворчі і гуманітарні інтервенції можуть все частіше координуватися через регіональні механізми або спеціальні коаліції, які відображають спільні інтереси, а не узгоджуються зі стратегією однієї великої держави. Результатом може стати клаптиковий підхід до забезпечення стабільності, часом заплутаний, але, можливо, більш адаптивний.

Нормативні порядки, які визначають принципи й цінності міжнародної співпраці, перебувають на етапі змін. Держави Глобального Півдня дедалі частіше ставлять під сумнів традиційні уявлення про «належне врядування» або про те, як поєднувати економічний розвиток із захистом довкілля.

Нові норми можуть формуватися внаслідок діалогу між різними акторами. Наприклад, у рамках Форуму національних і корінних народів Латинської

Америку обговорювалися моделі розвитку, засновані на захисті локальних екосистем, від експансивних проектів, нав'язаним зовнішніми акторами.

Конкуренція щодо управління даними нових технологій особливо підкреслить еволюцію нормативного ландшафту. Оскільки американські технологічні компанії історично домінують, а китайські фірми швидко розширюють свій глобальний вплив, багато держав побоюються бінарного вибору між двома конкуруючими цифровими екосистемами. Але якщо уряди країн Латинської Америки чи Африки сформулюють коаліції, які виступатимуть за конфіденційність користувачів, можуть з'явитися нові норми, які наддержави не зможуть повністю контролювати. [35]

Управління кліматом і збереження довкілля - ще одна сфера, де будуть проявлятися довгострокові наслідки. Оскільки зміна клімату посилюється, потреба в скоординованих діях є першочерговою. Якщо великі держави не зможуть узгодити цілі щодо скорочення викидів вуглецю або фінансування адаптації до зміни клімату на Глобальному Півдні, нові альянси вразливих держав можуть запропонувати альтернативні механізми. Вони можуть, наприклад, розробити нові стандарти зеленого фінансування в рамках співпраці Південь-Південь або сформувати міжрегіональні ринки в обхід глобальних переговорів.[11]

Звичайно, такі трансформації відбуваються не у вакуумі. Суперництво між США та Китаєм зараз сприяє фрагментації та поляризації.[21] Окремі держави можуть використовувати конкуренцію для затягування реформ, або нехтування правами людини, будучи впевненими, що вони завжди можуть знайти зовнішнього покровителя, який буде толерантним до їхньої поведінки. Управління цими ризиками вимагає пильності від організацій громадянського суспільства, та підприємців, які можуть відстоювати прогресивний порядок навіть у поляризованому середовищі. [41]

Таким чином, взаємодія влади і принципів стає центральною темою в довгостроковій еволюції глобального управління країн Глобального Півдня.

Хоча великі держави все ще мають значення, вони більше не володіють монополією на формування майбутнього. Місцеві актори, регіональні угруповання, середні держави та громадянське суспільство разом мають здатність до інновацій та створення норм. Протягом десятиліть ці поступові зрушення можуть накопичуватися, створюючи міжнародний порядок, більш пристосований до життєвих реалій мільярдів людей на Глобальному Півдні.

Стабільність також може набути іншого характеру. Замість одноманітності, що нав'язується зверху, стабільність може означати стійкість, побудовану зсередини - численні вузли співпраці, зворотній зв'язок і готовність адаптувати правила зі зміною обставин. Такий гнучкий порядок міг би краще враховувати реалії. Він також може краще реагувати на проблеми у цих реаліях: економічні кризи, пандемії чи екологічні потрясіння, оскільки децентралізовані системи здатні швидше переорієнтовуватися, ніж монолітні структури.

Таким чином, довгострокові наслідки конкуренції між США і Китаєм на Глобальному Півдні сягають глибоко в основи глобального управління, кидаючи виклик старим припущенням і відкриваючи простір для нових. Хоча підводних каменів багато, а результати залишаються невизначеними, існує потенціал для нового порядку - такого, в якому не домінує жодна сила чи ідеологія, а колективна співпраця справді глобальної спільноти сприяє формуванню норм, стабільності та структур управління, які визначатимуть наступне століття.

Висновки до РОЗДІЛУ III

У цьому розділі проаналізовано вплив боротьби США та Китаю на країни Глобального Півдня.

Результати дослідження показують, що боротьба між двома великими державами не лише формує зовнішньополітичний курс країн регіону, але й впливає на їхні внутрішні економічні, соціальні та політичні процеси. Встановлено, що в умовах суперництва місцеві еліти країн Глобального Півдня адаптуються до викликів, балансуючи між пропозиціями США та Китаю, обираючи партнерів залежно від коротко- та довгострокових інтересів.[21]

Аналіз показав, що взаємодія великих держав з країнами Глобального Півдня може здійснюватися за трьома основними моделями: кооперативною, конкурентною та змішаною. Кооперативна модель виникає тоді, коли країни Глобального Півдня використовують суперництво між США та Китаєм для отримання вигідних умов співпраці. Конкурентна модель характеризується прямим протистоянням двох великих держав, що обмежує можливості локальних гравців. Змішана модель включає елементи обох підходів і базується на прагматичному підході до вибору партнерів.

Аналіз показує, що вплив американсько-китайської конкуренції має як позитивні, так і негативні аспекти. З одного боку, конкуренція сприяє збільшенню інвестицій та модернізації інфраструктури. З іншого боку, вона створює ризики економічної залежності та політичної нестабільності, які можуть підірвати суверенітет країн Глобального Півдня.

Результати дослідження підтверджують, що країни Глобального Півдня, незважаючи на зовнішній тиск, залишаються активними акторами міжнародних відносин, здатними адаптуватися до нових викликів і використовувати суперництво між США та Китаєм як інструмент для досягнення власних цілей.

ВИСНОВКИ

Отже, у результаті проведеного дослідження можемо дійти висновку, що суперництво між США та Китаєм за вплив на Глобальний Південь відображає нову реальність міжнародних відносин у XXI столітті. Ця боротьба стала багатогранною, оскільки включає не лише економічні чи військові аспекти, але й ідеологічний, культурний та політичний вплив. Здатність обох держав адаптувати свої стратегії до локальних умов значно підвищує їхню ефективність, однак водночас створює додаткові виклики для країн регіону.

Крім того, ми з'ясували, що концепція сили у міжнародних відносинах більше не обмежується матеріальними ресурсами, такими як економіка чи військова міць. Вона все більше залежить від спроможності держав формувати привабливі наративи та підтримувати довіру до своїх ініціатив. Це підтверджує, що суперництво у XXI столітті — це боротьба за умови та ідеї, що визначає довгострокові перспективи глобального впливу.

У ході теоретичного аналізу було встановлено, що традиційні підходи, потребують доповнення сучасними парадигмами, включаючи постколоніальні й критичні концепції. Це дозволяє краще зрозуміти багатовимірний характер суперництва, який формує не лише взаємини між США та Китаєм, але й загальні тенденції у міжнародній системі.

У рамках стратегічного суперництва між США і Китаєм ключову роль відіграють економічні ініціативи та культурна дипломатія, що спрямовані на закріплення впливу у країнах Глобального Півдня. США зосереджують свої зусилля на програмах, які підтримують інституційний розвиток, стабільність і демократичні цінності. Зокрема, програми USAID створюють умови для довгострокової співпраці, надаючи країнам допомогу, яка відповідає їхнім потребам реформування.

Китай, зі свого боку, використовує глобальну ініціативу «Один пояс, один шлях» як основний інструмент свого впливу. Масштабні інвестиції в інфраструктурні проекти дозволяють Китаю швидко завойовувати довіру

місцевих урядів, але водночас викликають питання щодо боргової залежності і прозорості угод. Особливу увагу Китай приділяє Африці, де його фінансова підтримка охоплює не лише будівництво доріг і портів, але й модернізацію стратегічних галузей, таких як енергетика.

Крім того, у сфері культурної дипломатії обидві держави демонструють унікальні підходи. Китай через мережу Інститутів Конфуція сприяє поширенню власної мови та культури, позиціонуючи себе як країну, яка прагне до взаємовигідного співробітництва. США, у свою чергу, активно використовують програми обміну, такі як Фуллбрайт, які спрямовані на формування міжнародної мережі партнерів і лідерів.

Аналіз цих інструментів показав, що боротьба за вплив охоплює не лише економіку та культуру, але й значно впливає на формування регіональних стратегій розвитку у країнах Глобального Півдня.

Боротьба між США та Китаєм на Глобальному Півдні має як позитивні, так і негативні наслідки для країн цього регіону. Аналіз показав, що суперництво стимулює інвестиції, розвиток інфраструктури та впровадження нових технологій, які допомагають вирішувати низку системних проблем, зокрема нестачу ресурсів та економічну нестабільність. Однак ці процеси супроводжуються загрозами втрати автономії та залежністю від зовнішніх акторів, які мають власні геополітичні інтереси.

Встановлено, що локальні уряди все частіше намагаються використовувати конкуренцію великих держав для власної вигоди. Це проявляється у прагненні до диверсифікації зовнішніх партнерів та створення умов для збалансованої співпраці. Водночас, у багатьох країнах існує потреба у посиленні інституційного потенціалу для ефективного управління зовнішнім впливом.

З огляду на сучасні тенденції, можна виділити кілька ключових кроків, які сприяли б підвищенню стійкості країн Глобального Півдня:

- розробка регіональних стратегій взаємодії з глобальними акторами, спрямованих на збереження політичної автономії;
- посилення співпраці з міжнародними організаціями для захисту інтересів країн, що розвиваються, у світових економічних і політичних процесах.

Отже, боротьба між США та Китаєм на Глобальному Півдні, хоч і залишається фактором зовнішнього впливу, відкриває можливості для країн регіону щодо підвищення рівня своєї автономії та адаптації до сучасних викликів глобалізації. Це підкреслює важливість створення збалансованих моделей розвитку, які враховують як локальні, так і глобальні інтереси.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

Офіційні документи та стратегії

1. China and Africa in the New Era : A Partnership of Equals. Ministry of Foreign Affairs. The People’s Republic of China. URL: https://www.mfa.gov.cn/eng/zy/gb/202405/t20240531_11367447.html
2. Cohen N. P., Mohan C. Final Evaluation of USAID GEMAP Activities (Governance and Economic Management Assistance Program). USAID. 2010. 70 с.
3. Grassroots Reform in the Global South. Research and Innovation Grants Working Papers Series. USAID. 41 p. URL: [https://www.usaid.gov/sites/default/files/2022-05/Grassroots Reform in the Global South - Research and Innovation Grants Working Papers Series.pdf](https://www.usaid.gov/sites/default/files/2022-05/Grassroots_Reform_in_the_Global_South_-_Research_and_Innovation_Grants_Working_Papers_Series.pdf)
4. Interventions to Counter Misinformation: Lessons from the Global North and Their Applications to the Global South (USAID). 74 p. URL: https://pdf.usaid.gov/pdf_docs/PA0215JW.pdf
5. Joint Regional Strategy - Africa. Bureau of African Affairs. URL: https://www.state.gov/wp-content/uploads/2022/03/AF_JRS_FINAL_Formatted_Public-Version.pdf
6. MCC and Power Africa. URL: <https://www.mcc.gov/initiatives/initiative/power-africa/>
7. MCC's Investments in Africa. URL: <https://www.usaid.gov/power-africa-toolbox/mcc-grants>
8. Millennium Challenge Corporation URL: <https://www.mcc.gov/>
9. Shah A. Development assistance and conditionality: Challenges in design and options for more effective assistance. OECD. 2018. 37 с.
10. Spevacek A. M. Aid and the “New” Conditionality. USAID Knowledge Services Center (KSC). 2010. 5 с.
11. Together for a Better Tomorrow: Reflections on South-South Cooperation. UN Development Coordination Office. URL: <https://un-dco.org/stories/together-better-tomorrow-reflections-south-south-cooperation>
12. U.S. Agency for International Development (USAID) URL: <https://www.usaid.gov/>
13. U.S. Strategy Toward Sub-Saharan Africa. The White House. 2022. URL: <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2022/08/U.S.-Strategy-Toward-Sub-Saharan-Africa-FINAL.pdf>
14. What is ‘South-South cooperation’ and why does it matter? United Nations. URL: <https://www.un.org/nl/desa/what-%E2%80%98south-south-cooperation%E2%80%99-and-why-does-it-matter>

Література

15. Борділовська О. Глобальний Південь у контексті нових викликів. Національний інститут стратегічних досліджень. 6 с. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosyny/hlobalnyy-pivden-u-konteksti-novykh-vyklykiv>
16. Буравкова А. Американсько-китайські відносини в постбіполярну епоху: глобальний і регіональний вимір. Політичний менеджмент. 2013. №59 С.154-166.
17. Величко К. Ю. Економічне лідерство США в системі сучасних міжнародних економічних відносин. Економіка та суспільство. 2023. Випуск #56. 10 с.
18. Гавриленко І. Особливості здійснення публічної та культурної дипломатії США. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Історія, (2) 2016. С.9-12.
19. Голянич Б. В. Використання Китаєм «м'якої сили» та формування міжнародного іміджу з точки зору культурної дипломатії. Політичне життя. 2023. С.164-169.
20. Гордійко К. Глобальне протистояння на новому рівні: США проти китайської ініціативи «Пояс і шлях». Актуальні проблеми міжнародних відносин – 2021. С.178–180. URL: https://www.iir.edu.ua/sites/default/files/2023-03/АПМВ%20-%202021_%20Ч1%20lv.pdf#page=178
21. Городня Н. Д. Глобалізація і США. Американська історія та політика. 2017. №3. С.9-21. URL: <https://elibrary.ivinas.gov.ua/432/>
22. Дорош Л., Яблонська М. «М'яка сила» Китаю: оцінка ефективності та реакція на сучасні виклики. Гуманітарні візії. 2021. Вип.7, №2. С.23-27.
23. Кіктенко В. О. Геоекономічне зростання Китаю у сучасному світі. Вісник НАН України. 2017. №4. С.42-60.
24. Лакішик Д. Формування зовнішньополітичних стратегій та доктрин США на початку ХХІ ст.: практичний вимір. Американська історія і політика. 2023. С.65-85.
25. Мателешко Ю.П. «М'яка сила» Китаю: напрями та особливості українського наукового дискурсу. Регіональні студії. 2023. №34. С.157-162.
26. Мельничук Н. Лідерство США в умовах глобальних трансформацій. Політичний менеджмент. Міжнародні системи. 2013. С.202-212.
27. Насадюк С. Посилення позиції КНР в Африці. Травневі студії. 2020. С.73-75.
28. Олійник О.М. Китай - США в інтеграційних процесах Азійсько-Тихоокеанського регіону [монографія]. Інститут всесвітньої історії НАН України. 2022. С.50-75. URL: <https://elibrary.ivinas.gov.ua/6378/>

- 29.Пирій М. Гегемонія США та її вплив на формування сучасного світового порядку. Епістемологічні дослідження... №6. С.14-24. URL: <https://visnukpfs.dp.ua/index.php/PFS/article/view/848>
- 30.Татакі Д. Сучасний стан співробітництва між Китаєм та країнами Африки: інвестиційний аспект. *Politicus*. 2021. №6. С.107–110.
- 31.Угонна У. В. Стратегія КНР щодо країн Африки. Дис. Київський національний університет імені Тараса Шевченка. 2020. Київ. 234 с.
- 32.Фесенко М.В. Боротьба США та Китаю за глобальне лідерство у XXI столітті. Міжнародні відносини. Серія «Політичні науки». 2015. (6).16 с. URL: <https://elibrary.ivinas.gov.ua/3858/>
- 33.Чернишова Л. О. Суперництво США та Китаю: наслідки для АСЕАН. *Економіка та суспільство*. 2022. Випуск #37. 6 с.
- 34.Чжоу В. Геостратегія глобалізації «Один пояс, один шлях» для Китаю. *Вчені записки*. Київ. 2021. Вип.23. С.117–135.
- 35.Чупрій Л. Геополітична роль Китаю в сучасному глобалізованому світі. *Українознавство*. 2022. №2(83). С.235-244.
- 36.Чупрій Л. Посилення геополітичного потенціалу Китаю в умовах сучасних викликів. *Вісник КНУ ім.Т.Шевченка*. 2022. №1(6). С.51-58.
- 37.Ayuso A. China in Latin America and the Caribbean: Between Economic Interdependence and Geopolitical Competition. *CIDOB Report*. 2023 #11. P.39-47.
- 38.Barany Z. China and the Battle for the Global South. *Journal of Democracy*. 2024. 35(4). P.162-176.
- 39.Burguete V. China and the Global South: Trade, Investment and Rescue Loans. *CIDOB Report*. 2023 #11. P.11-23.
- 40.Davies D. Postcolonialism and South-South Relations. *Routledge Handbook of South-South Relations*. 2019. P.48-58.
- 41.Future of Global Governance: Perspectives from the Global South. *Global Policy Watch*. 43 p.
- 42.Garlick J. A. China's Influence-Building Campaign in the Global South. *Commentary Board*. 2023.
- 43.Gonzalez-Vicente R. Where Is the South? Global, Postcolonial and Intersectional Perspectives. 2019. 5 p.
- 44.Kappel R. Global Power Shifts and Challenges for the Global Order. *IMVF Policy Paper*. 2015/2.
- 45.Keyman F. Globalization, Power, and Security. *Security Dialogue*. 2004. 35(1). P.10-25.
- 46.Lynch L., Andersen S., Zhu T. China's Foreign Aid: A Primer... The Center for Global Development. 2020. 16 с.
- 47.Mahler A. G. "Global South." *Oxford Bibliographies in Literary and Critical Theory*. 2017.

48. Mateos O. From “Discretion” to “Assertiveness”: A New Era in Sino-African Relations? CIDOB Report. 2023 #11. P.23-31.
49. Meneses L. Global Power Shift Great Powers and Geopolitics. Springer. 271 p.
50. Mustapha J. South-South Cooperation in the 21st Century: New Challenges. Univ. of Los Andes. 2021. P.199-248.
51. Ong K., Hoo T. US-China Strategic Competition and Southeast Asia. China and Globalization. P.205–214.
52. Parashar S., Schulz M. Colonial Legacies, Postcolonial ‘Selfhood’ and the (Un)Doing of Africa. Third World Quarterly. 2021. 42:5. P.867-881.
53. Perez J. G. China’s Bid for Leadership in Southeast Asia. CIDOB Report. 2023 #11. P.55-65.
54. Piero A. B. India and Pakistan as the Pivot of China’s South Asia Strategy. CIDOB Report. 2023 #11. P.65-73.
55. Turcsányi R. Q. et al. US-China Rivalry in the Global South? 22 p.
56. Wezeman P. D., Kuimova A., Wezeman S. T. Trends in International Arms Transfers, 2020. SIPRI Fact Sheet. URL: <https://www.sipri.org/publications/2021/sipri-fact-sheets/trends-international-arms-transfers-2020>
57. Wu P. The Materialist View of International Relations: A Case Study of the Cold War and Beyond. McGill Journal of Political Science.
58. Zhao Hong. South China Sea Dispute and China-ASEAN Relations. Asian Affairs. 2013. P.27–43.

Інтернет-ресурси

59. Волович О. Африканська політика Китаю. Борисфен Інтел. URL: <https://bintel.org.ua/publication/regions/china/afrikanska-politika-kitayu/>
60. Галесевич А. Йде боротьба Заходу за Глобальний Південь: чому для України важлива підтримка цих країн. URL: https://24tv.ua/zahid-kitay-boryutsya-za-globalniy-pivden-chomu-tsi-krayini-vazhlyvi_n2395289
61. Гарань О. Як зрозуміти Глобальний Південь та навіщо він Україні. URL: <https://dif.org.ua/article/yak-zrozumiti-globalniy-pivden-ta-navishcho-vin-ukraini-rozpovidae-profesor-oleksiy-garan>
62. Гармаш А. «Один пояс, один шлях»: наскільки «шовковим» буде шлях для Африки?. Аналітичний центр ADASTRA. URL: <https://adastra.org.ua/blog/odin-poyas-odin-shlyah-naskilki-shovkovim-bude-shlyah-dlya-afriki>
63. Долгов І. О. Глобальний Південь: що це таке, як з цим жити і куди рухатися далі. Міжнародний Кур’єр. URL: <https://intercourier.news/2023/12/16/globalnyj-pivden-shho-cze-take-yak-z-czym-zhyty-i-kudy-ruhatysya-dali/>
64. Кикина А. Континент надії чи нова ціль неоколоніалізму: як Африку бачать США і Китай? Аналітичний центр ADASTRA. URL:

- <https://adastra.org.ua/blog/kontinent-nadiyi-chi-nova-cil-neokolonializmu-yak-afriku-bachat-ssha-i-kitaj>
65. Китай намагається підгорнути Глобальний Південь під себе, - дипломат Хандогій. URL: <https://espresso.tv/svit-kitay-namagaetsya-pidgornuti-globalniy-pivden-pid-sebe-diplomat-khandogiy>
66. Куса І. Приборкати конфлікт. Логіка китайсько-американського суперництва і український інтерес. Уніан. URL: <https://www.unian.ua/world/kusa-logika-kitaysko-amerikanskogo-supernictva-i-ukrajinskiy-interes-12383856.html>
67. Хіноцька Н. Від інвестицій до залежності: чим відрізняється допомога Китаю від європейської. Європейська правда. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2021/03/3/7120301/>
68. China and the US are locked in struggle – and the visit by Secretary of State Blinken is only a start to improving relations. URL: <https://theconversation.com/china-and-the-us-are-locked-in-struggle-and-the-visit-by-secretary-of-state-blinken-is-only-a-start-to-improving-relations-207981>
69. China in Africa: Challenging the Western human rights narrative. URL: <https://news.cgtn.com/news/2024-08-30/China-in-Africa-Challenging-the-Western-human-rights-narrative-1wt4RYI759C/index.html>
70. Cordell K. A. Chinese Development Assistance: A New Approach or More of the Same? URL: <https://carnegieendowment.org/research/2021/03/chinese-development-assistance-a-new-approach-or-more-of-the-same?lang=en>
71. European arms imports nearly double, US and French exports rise, and Russian exports fall sharply. URL: <https://www.sipri.org/media/press-release/2024/european-arms-imports-nearly-double-us-and-french-exports-rise-and-russian-exports-fall-sharply>
72. Henne P. S. Beyond Soft Power: Disaggregating Non-material instruments of power in foreign policy. International Studies Association Conference. URL: https://www.researchgate.net/publication/340037940_Beyond_Soft_Power_Disaggregating_Non-material_instruments_of_power_in_foreign_policy
73. How are the United States and China intersecting in Latin America? URL: <https://www.brookings.edu/articles/how-are-the-united-states-and-china-intersecting-in-latin-america>
74. In global game of influence, China turns to a cheap and effective tool: fake news. URL: <https://apnews.com/article/china-disinformation-fake-news-russia-3085f10d6edca36f6415d6410e5ef874>
75. Jayas M. M. US-China Power Struggle or Peaceful Coexistence: Will it Avoid the Thucydides Trap? E-International Relations. URL: <https://www.e-ir.info/2024/08/01/u-s-china-power-struggle-or-peaceful-coexistence-will-it-avoid-the-thucydides-trap/>

76. Klingebiel S. Engaging with Partners in the Global South in Uncertain Times. IDOS Policy Brief. 2022. URL: <https://www.idos-research.de/en/policy-brief/article/engaging-with-partners-in-the-global-south-in-uncertain-times/>
77. Kremer J. F. “Global Power Shift: Theoretical Perspectives and Approaches”. URL: https://www.academia.edu/1760555/_Global_Power_Shift_Theoretical_Perspectives_and_Approaches
78. Kremer J. F. Power in the 21st Century - International Security and International Political Economy in a Changing World. URL: https://www.academia.edu/1760181/Power_in_the_21st_Century_International_Security_and_International_Political_Economy_in_a_Changing_World
79. Lalani A. New global alliances leave the West behind. The World Today. URL: <https://www.chathamhouse.org/publications/the-world-today/2024-02/new-global-alliances-leave-west-behind>
80. Pakistan-China Security Cooperation: A Strengthened Partnership for Regional Stability. URL: <https://moderndiplomacy.eu/2024/11/06/pakistan-china-security-cooperation-a-strengthened-partnership-for-regional-stability/>
81. Philippine president says he'll accept China arms offer. URL: <https://apnews.com/general-news-90ac53944625482d8d8fd7b89f8db185>
82. China's Arms Offer to the Philippines. URL: <https://apnews.com/general-news-fd24e1e1004743d6a20343d890ff4f5f>
83. Ramich M. U.S. - China: “Power Transition” and the Outlines of “Conflict Bipolarity”. URL: https://www.researchgate.net/publication/352658831_US_-_China_Power_Transition_and_the_Outlines_of_Conflict_Bipolarity
84. THE RISE OF GLOBAL SOUTH: NEW CONSENSUS WANTED. Annual Trends Report. 121 p. URL: https://www.policycenter.ma/sites/default/files/2023-12/Annual%20Trends%20Report%202023-ISPI-ORF-PCNS_final.pdf
85. U.S. Destroyer Performs South China Sea FONOP. URL: <https://news.usni.org/2024/12/06/u-s-destroyer-performs-south-china-sea-fofonop>
86. UN says Russia, China sent deadly aid to Myanmar's military. URL: <https://www.dw.com/en/un-says-russia-china-sent-deadly-aid-to-myanmars-military/a-65667831>
87. War Atrocities in Yemen Linked to US Weapons. URL: <https://magazine.columbia.edu/article/war-atrocities-yemen-linked-us-weapons>